

**MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII**

**REPERE METODOLOGICE
PRIVIND ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL
ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TIMPURIE
ÎN ANUL DE STUDII 2021-2022**

Chișinău, 2021

ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TIMPURIE ÎN ANUL DE STUDII 2021-2022

I. INTRODUCERE

Scopul prezentelor *Repere metodologice* este de a furniza îndrumare curriculară pentru cei care lucrează cu copii cu vârsta 2-6(7) ani în instituțiile de învățământ general ce oferă servicii de educație timpurie (grădinițe, centre comunitare, complexe educaționale – școli primare-grădinițe, gimnazii-grădinițe). Documentul este complementar Reperelor metodologice privind organizarea procesului educațional în instituțiile de educație timpurie în anii de studii 2019-2020 și 2020-2021, cu accent pe *Educația digitală și activitățile extracurriculare*. Acestea au fost identificate drept necesități ale cadrelor didactice expuse în cadrul sondajului, efectuat de MECC privind implementarea reperelor menționate supra și a *Curriculum-ului pentru educația timpurie (ediția 2018)*.

II. CADRUL NORMATIV ȘI METODOLOGIC DE ORGANIZARE A PROCESULUI EDUCAȚIONAL

În anul de studii 2021-2022, în organizarea procesului educațional cu copiii și pentru asigurarea calității parcursului și continuității reformelor în învățământul preșcolar, cu accent pe contextul provocat de pandemia Covid-19, care persistă, instituțiile de învățământ general care oferă servicii de educație timpurie se vor ghida de următoarele documente de politică educațională, de tip proiectiv și metodologic, elaborate/ dezvoltate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării pentru domeniul Educație timpurie, și anume:

- *Cadrul de referință a Educației timpurii din Republica Moldova* (ordinul MECC nr. 1592 din 25.10.2018);
- *Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani* (ordinul MECC nr.1592 din 25.10.2018),
- *Curriculum pentru educația timpurie* (ordinul MECC nr.1699 din 15.11.2018);
- *Standarde profesionale naționale ale cadrului didactic pentru educația timpurie* (2008);
- *Standarde minime de dotare a instituției de educație timpurie* (aprobat prin Ordinul MECC nr. 253 din 11.10.2017);
- *Ghid de implementare a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani și a Curriculum-ului pentru educație timpurie din perspectiva Cadrului de referință a educației timpurii din Republica Moldova*. Aprobata la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 283 din 20.03.2019)
- *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza SÎDC* (ordinul MECC nr.1939 din 28.12.2018).
- *Metodologia de organizare la distanță a procesului educațional, pentru instituțiile de educație timpurie* (apobată prin ordinul MECC nr.378 din 26.03.2020);
- *Repere metodologice de organizare la distanță a educației parentale pentru familiile cu copii de 0-7 ani* (circulara MECC nr.2257 din 21.04.2020);
- *Instrucțiunea cu privire la ocrotirea vieții și sănătății copilului în instituția de educație timpurie* (ordinul MECC nr.996 din 23.07.2021).

- *Reglementări-cadru speciale privind punerea în aplicare a Instrucțiunii de redeschidere și reluare a activității instituțiilor de educație timpurie în contextul pandemiei Covid-19 (ordin comun al MECC (nr.779) și MSMPS nr.725 din 07.08.2020).*

- *Reperete metodologice privind organizarea procesului educațional în instituțiile de educație timpurie, anii 2015-2020.*

Anul de studii 2021-2022 se va organiza în funcție de situația pandemică din localitate, cu respectarea strictă a prevederilor deciziilor Comisiei Naționale Extraordinare în Sănătate Publică nr.21/2020, 26/2020, nr.50, 51 și 54/2021, precum și a ordinului MECC/MSMPS nr.779/725 din 07.08.2020. Autoritățile publice locale/fondatorii privați, care au în gestiune IET, în colaborare cu comisiile teritoriale extraordinare de sănătate publică, dar și în comunicare cu administrația instituției și părinții/reprezentanții legali ai copiilor, sunt în drept să decidă, asupra programului de lucru al instituției, completarea grupelor de copii cu respectarea normelor sanitare de spațiu, vârsta copiilor admiși la grădiniță cu prezență fizică, modul de organizare a activităților în incinta sau pe teritoriul instituției. Pentru a preveni infectarea/îmbolnăvirea cu Coronavirus a copiilor sau a personalului și a continua procesul educațional și de îngrijire în condiții de maximă siguranță, se va decide și asupra modelului/modelelor de organizare a procesului educațional, și anume:

✚ MODELUL 1. Prezența fizică concomitent a tuturor copiilor la grădiniță pe parcursul întregii săptămâni – este valabil pentru grădinițele, grupele cărora sunt constituite din 10-12, max. 15 copii și au spațiul (grupe) de cel puțin 4m² pentru fiecare copil, sau situația epidemiologică din localitate este favorabilă. Procesul educațional se desfășoară în condiții obișnuite, în incinta și pe teritoriul grădiniței, cu respectarea normelor de igienă privind prevenirea și controlul infecției COVID-19.

✚ MODELUL 2. Învățarea alternantă presupune împărțirea instituției/grupe) în zile de prezență și zile de comunicare la distanță/învățare online – este valabil pentru grădinițele cu grupe mari de copii. Acest model poate avea cel puțin 3 variante posibile:

- o jumătate de grupă (10-12 copii) vine la grădiniță în zilele pare, cealaltă jumătate – în zilele impare;
- o jumătate de grupă (10-12 copii) vine la grădiniță o săptămână, cealaltă jumătate – altă săptămână;
- o jumătate de grupă (10-12 copii) vine la grădiniță câte 2 săptămâni consecutiv și alți 10-12 copii – alte 2 săptămâni consecutiv.

✚ MODELUL 3. Învățare la distanță, inclusiv online – acest model se aplică în cazul declarării urgenței de sănătate publică de către Comisia Extraordinară națională/teritorială de Sănătate Publică în baza indicatorilor sau când sunt unul sau mai multe cazuri de COVID în grupa de copii sau în instituție, cu respectarea izolării. La anularea stării excepționale/situației extraordinare se revine la unul din modelele descrise mai sus.

✚ MODELUL 4. Învățare mixtă – modelul presupune îmbinarea a 1-2 modele în funcție de condițiile concrete ale instituției și situația epidemiologică din comunitate.

Fiecare model este analizat minuțios de către fondator, administrația și personalul IET și este consultat, în mod obligatoriu, cu părinții, pentru a se găsi modelul cel mai potrivit comunității date. Modelul ar putea fi revăzut în funcție de situația epidemiologică.

E posibil ca instituția să adopte un alt model, propriu, adecvat condițiilor concrete din localitatea dată.

Mai detaliat despre modelele menționate supra, precum și în scopul familiarizării familiei cu acestea, vezi Ghidul pentru părinții cu copii de 2-7 ani „Cum organizăm procesul de învățare și de îngrijire în condițiile pandemiei de Covid-19” (2020) (chrome-extension://ieepebpjnkhaiiojkepfniodjmjjihl/data/pdf.js/web/viewer.html?file=https%3A%2F%2Fmecc.gov.md%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fbrochure_unicef_ghid_parinti_ro_31.12.2020.pdf)

III. ADMINISTRAREA CURRICULUM-ULUI / ACTIVITĂȚILOR EDUCAȚIONALE

În anul de studii 2021-2022 se vor menține unele *aspecte de stabilitate* în implementarea actualului Curriculum:

- domeniile de dezvoltare ca repere pedagogice esențiale pentru a realiza dezvoltarea comprehensivă/ integrată a copilului, diferențierea și individualizarea educației și a învățării;
- realizarea Curriculum-ului pe tot parcursul zilei (activități de dezvoltare personală, inclusiv rutine, tranziții, activități integrate și pe domenii de activitate - muzica și educația fizică, activități extracurriculare); accentuarea activităților integrate în procesul de învățare;
- accentuarea jocului liber ales în viața copilului și alocarea unei/ unor perioade distincte în programul zilnic de activitate;
- realizarea activităților educaționale, cu preponderență în aer liber; existența zilnică, obligatorie, cel puțin a unei activități de mișcare în aer liber sau un moment de mișcare în incinta instituției (când nu permit condițiile meteorologice);
- durata activităților variabilă, în funcție de particularitățile copilului și, implicit, de interesul manifestat de grupul de copii/ copil pentru acestea, de conținutul activităților, dar și în funcție de modalitatea de desfășurare;
- planificarea activităților suficient de variate, pentru a menține interesul copiilor și pentru a oferi noi provocări;
- lucrul pe proiecte tematice - planificarea pe cele 4 teme globale de integrare curriculară - *Eu și corpul meu, Eu ca personalitate, Eu și ceilalți, Eu și lumea înconjurătoare*, care trebuie să cuprindă, la fiecare grupă de vârstă, un număr rezonabil de proiecte tematice, variind între 1-2-3-4 săptămâni (în funcție de complexitatea temei abordate și de interesul copiilor pentru tema respectivă). De asemenea, pot exista săptămâni în care copiii nu sunt implicați în nici un proiect tematic, dar în care sunt stabilite teme independente, de interes pentru ceea ce copiii vor să studieze. Totodată, pot exista și proiecte de 1-2 zile. Pentru grupele de copii cu vârsta 2-3 ani se recomandă abordarea tematică zilnică și/ sau săptămânală.
- utilizarea metodelor interactive de predare-învățare-evaluare, cu accent pe organizarea activităților în mod *individual, în perechi, în grupuri nu mai mari de 3 copii* - pentru a păstra, pe cât e posibil, distanța fizică dintre copii;

Administrarea curriculum-ului/ activităților educaționale se va face în conformitate cu Reperetele metodologice privind organizarea procesului educațional în anul de studii 2019-2020).

Unitățile de competență la domeniile de activitate, vor fi planificate pe perioada unui proiect tematic sau pentru durata unei zile/săptămâni, reieșind și ținând cont de rezultatele evaluării și monitorizării dezvoltării copiilor în baza SÎDC. Astfel, dacă se constată necesitatea unei atenții sporite pentru dezvoltarea anumitor competențe la copii, într-o anumită grupă, numărul de activități integrate la domeniul respectiv poate fi diferit decât la grupele paralele în aceeași instituție.

Elementele specifice anului de studii 2021-2022, inclusiv pentru perioada pandemiei provocate de Covid-19, sunt:

- completarea centrelor de activitate cu jucării, atribute, inventar și materiale didactice care se pot spăla și dezinfecta frecvent; crearea și completarea unor centre noi (ex., *Centrul de muzică, Centrul de sport*);
- micșorarea duratei activităților integrate cu 5-10 min. (în funcție de vârsta copiilor) din contul activităților cu grupul mare (cu posibilitatea extinderii activității în aer liber) și, respectiv, mărirea duratei pauzelor dintre componentele activității integrate – pentru

acțiuni de igienizare (mersul la WC, pe rând, păstrând distanța fizică/socială, spălarea mâinilor, aerisirea încăperii etc.);

- accent pe selectarea conținuturilor și a sarcinilor didactice axate pe formarea la copii a cunoștințelor și abilităților de păstrare a sănătății (deprinderi igienice, de alimentație sănătoasă și securitate a vieții, menținerea distanței fizice/sociale);

- asigurarea unui echilibru între activitățile de învățare și interacțiunile în grupuri mici prin combinarea interacțiunilor individuale și celor de grup (de exemplu, reflectarea/discuții în grup - lucrul individual - urmat de „întoarce-te și arată-i vecinului”);

- utilizarea echipamentelor potrivite pentru activități în aer liber și elemente ale naturii ca material de predare/învățare (studiați natura - activități de tip *outdoor*), îmbunătățirea experiențelor de învățare prin activități fizice complexe, dans/ritmică, sport etc.

- valorificarea activităților extracurriculare, inclusiv cele organizate în timpul vacanțelor școlare și în perioada estivală. În perioada vacanțelor școlare, când frecvența copiilor se reduce și inițierea unui proiect tematic nou este inefficientă, precum și în perioada estivală, se vor organiza activități de tip „Educația altfel” – activități în regim lejer, preponderent în aer liber și care solicită de la copii efort intelectual redus, fără activități de învățare integrată, accentul punându-se pe cele extracurriculare (măsurile de asanare/fortificare a sănătății, jocuri dinamice, jocuri liber alese de către copii, recitaluri de poezii, montarea spectacolelor, activități sportive și distractive, excursii, inclusiv virtuale, observări asupra naturii, sărbători, festivaluri folclorice etc.).

În funcție de persistența pandemiei Covid-19 și la decizia comisiilor teritoriale extraordinare de sănătate public se va pune accent pe:

- alternarea activităților educaționale cu copiii în cadrul instituției de educație timpurie cu cele realizate la distanță (inclusiv online);
- excluderea diverselor activități de grup, care implică formarea grupurilor mai mari de 3 copii și care duc la reducerea distanței între copii (ex., activități în cercul mare – la Mesaj, dar și serbări, concursuri, exercițiile fizice în coloană, formație etc.);
- concentrarea, cu preponderență, pe jocurile imaginare, jocurile fizice, care respectă distanțarea fizică/socială, cântece, construcții sau proiecte de artă *individuale*;
- excluderea activităților extracurriculare cu participarea altor specialiști în instituție, precum și activități extrașcolare (excursii/ marșuri turistice în afara instituției, concursuri cu participarea părinților, întâlniri cu personalități etc.) și opționale;
- limitarea practicării jocurilor de contact sau cu mingea (care să fie aruncată/prinsă cu mâinile), a activităților care implică schimbul de obiecte între copii; dacă nu e posibil altfel – organizarea acestora exclusiv în aer liber;
- excluderea sau limitarea (temporară, pe perioada pandemică) a activităților în spațiile educaționale comune (sala de muzică, sala de sport) – pentru a evita aglomerările;
- în funcție de situația epidemiologică din localitate, activitățile de educație muzicală sau educație fizică/sport, spectacolele pentru copii în sălile respective se vor putea organiza după un orar stabilit, cu o pauză de minimum 1 oră între activități, timp în care se va face igienizarea și dezinfectarea spațiului.

În toate activitățile desfășurate se vor respecta măsurile de prevenire și control a pandemiei Covid-19, stipulate în *Reglementările-cadru speciale privind pregătirea pentru redeschidere și reluarea activității instituțiilor de educație timpurie în condițiile pandemiei de Covid-19* (ordinul MECC nr. 779 din 07.08.2020).

IV. PLANIFICARE, MONITORIZARE ȘI EVALUARE

1. Planificarea procesului educațional

În anul de învățământ 2021-2022 continuăm planificarea procesului educațional în IET pe cele 4 nivele:

- proiectare globală (pe cele 4 teme: *Eu și corpul meu, Eu ca personalitate, Eu și ceilalți, Eu și lumea înconjurătoare*)
- proiectare tematică (proiectul tematic)
- proiectare zilnică
- proiectare didactică/activitatea integrată (se va planifica/proiecta după oricare dintre următoarele modele: Modelul R. M. Gagné sau Modelul ERRE).

Modalitatea de planificare a activității educaționale cu copiii este stipulată amănunțit în *Ghidul de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurie* (2019), pag.24-149, https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf.

Metodele de predare-învățare utilizate vor fi cele interactive (vezi *Reperete metodologice*, ediția 2020-2021).

În cazul persistenței pandemiei de Covid-19 și trecerea învățământului în regim online, pentru copiii care vor rămâne acasă, proiectele tematice și proiectarea zilnică, elaborate și aprobate pentru perioada respectivă pentru fiecare grupă de vârstă, vor fi realizate în cadrul unui mediu educațional virtual prin elaborarea și transmiterea către părinți/reprezentanții legali ai copilului a sarcinilor educaționale, cu indicarea resurselor (ex., link-uri unde pot fi accesate texte literare, filme, jocuri etc.), pe care aceștia le pot realiza împreună cu copiii în condiții casnice. Cadrul didactic va consulta *Metodologia privind organizarea la distanță a procesului educațional în condiții de carantină, pentru instituțiile de educație timpurie*, https://mecc.gov.md/sites/default/files/metodologie_la_distanta_iet_378.pdf.

La fel, se va continua educația parentală a familiilor copiilor înmatriculați în instituția de educație timpurie la temele de interes ale părinților, în funcție de necesitățile acestora, conform *Reperelor metodologice privind organizarea la distanță a educației parentale pentru familiile cu copii de 0-7 ani*, https://mecc.gov.md/sites/default/files/repere_metodologice_ep_21.04.2020.pdf și a Programelor online de Educație Parentală <https://mecc.gov.md/ro/content/resurse-pentru-cadre-didactice-educatia-timpurie>. În condițiile îmbunătățirii situației epidemiologice din localitate, educația parentală se va putea realiza și în format ”față-în-față”, prin implicarea părinților în activități interactive.

2. Monitorizarea și evaluarea dezvoltării copilului

O importanță esențială o are, în anul de studii 2021-2022, *evaluarea inițială și completarea Fișei de dezvoltare a copilului*, evidențierea competențelor-problemă și planificarea procesului educațional orientat spre recuperarea și dezvoltarea acestora, cu accent pe copiii care nu au participat/ sau au participat episodic în procesul educațional cu prezența fizică și cel organizat la distanță.

Evaluarea inițială rămâne obligatorie în toate grupele de vârstă și se va realiza în primele 2-3 săptămâni ale anului de studii (în funcție de mărimea grupei de copii și necesitatea revenirii pe anumite aspecte), în conformitate cu indicatorii din *Fișa de dezvoltare a copilului*, la grupa de vârstă respectivă, conform *Metodologiei de*

În rezultatul evaluării inițiale, cadrul didactic va stabili lista indicatorilor și, respectiv, a standardelor, pe domenii de dezvoltare, care necesită atenție deosebită și lucru suplimentar privind recuperarea lor. Unitățile de competență, corelate cu indicatorii comportamentali identificați ca „nerealizați” de către majoritatea copiilor, se vor planifica pentru toată grupa de copii, în proiectele tematice; cele care corespund indicatorilor care au fost realizați de către un număr mai mic de 40% din copii se vor planifica în rubrica „Lucrul individual” din *Proiectarea zilnică*, suplimentar creată, și se vor realiza prin sarcini diferențiate (de grup – pentru cazul mai multor copii care necesită același sprijin) și individuale – fie pentru lucrul în centrele de activitate, fie în alte tipuri de activități (la plimbare, activități de sport, de divertisment etc.).

Evaluarea inițială a dezvoltării copilului se va face în cadrul tuturor momentelor de regim: de dezvoltare personală, inclusiv rutine și tranziții, activități integrate și pe domenii de dezvoltare (muzica și educația fizică), activităților distractive și recreative.

Pe parcursul anului de studii cadrele didactice vor monitoriza dezvoltarea copiilor prin colectarea informațiilor, inclusiv din sursele oferite ca feed-back de la părinți în cadrul educației la distanță sau în urma observațiilor asupra copilului în timpul activităților sincron, și le stochează în *Portofoliul copilului* (inclusiv cel electronic). Informațiile stocate sunt folosite la etapa finală de evaluare a dezvoltării copiilor (completarea *Fișei de dezvoltare* și *Raportul privind dezvoltarea fizică, socio-emoțională, cognitivă și de limbaj a copilului* – pentru copiii care merg la școală).

Implicarea părinților ca sursă de informații și evaluatori direcți, se va realiza prin activități comune părinți-copii-cadre didactice (în funcție de situația epidemiologică din localitate), activități de consiliere, discuții individuale informale - periodice sau zilnice (inclusiv online) sau prin scrisori tematice etc.

Cu referire la copiii cu cerințe educaționale speciale (CES): cadrul didactic, IET va colabora cu Serviciul de asistență psihopedagogică (SAP) raional/municipal și cu Comisia metodică intrainstituțională în elaborarea Planului educațional individualizat (PEI) al copilului. Reperete metodologice privind organizarea procesului educațional cu copiii cu CES pot fi accesate pe site-ul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

V. CONȚINUTURI ȘI PRACTICI EDUCAȚIONALE

Compartimentul este dedicat:

- Asigurării stării de bine a copilului în IET și acasă.
- Educației digitale, domeniul Științe și Tehnologii.
- Activităților extrașcolare/ extracurriculare, care completează domeniile Sănătate și motricitate, Limbaj și comunicare, Arte/Muzica

1. Asigurarea stării de bine a copilului în IET și acasă

1. Cadru de organizare și sugestii privind mediul de învățare

Sănătatea psiho-emoțională a copiilor rămâne a fi o prioritate națională. În trecerea grăbită a evenimentelor, în tumultul schimbărilor și provocărilor la care asistăm de la o zi la alta, atestăm tot mai mult și mai mult o preocupare globală cu referire la starea de bine a populației planetei.

Starea de bine a copiilor, numită și bunăstarea emoțională, este una din elementele esențiale ale calității educației, care presupune o atitudine pozitivă față de sine, de viață, de viitor, e un mod în care copiii gândesc și simt despre ei înșiși și despre lumea înconjurătoare. Formarea, dezvoltarea și valorificarea potențialului copilului are loc numai atunci, când este asigurată starea de bine a acestuia.

Starea de bine, ca și standart al educației de calitate, este determinată de mediul fizic și mediul social, creat atât de grădiniță, cât și de familie și comunitate.

✚ Din punct de vedere al structurării **mediului fizic**, recomandăm:

- Spațiul grupei să fie bine iluminat și bine organizat. Se va ține cont și de mărimea spațiului din grupă, astfel încât să se evite excesul de mobilă în spațiul preconizat și mișcării libere a copiilor.
- Sugerăm să luați în calcul culorile predominante din grupă, sala muzicală, sala în care se realizează activitățile de educație fizică (culoarea pereților, draperiilor, mobilierului etc). Preferabil ar fi utilizarea culorilor calde, pastelate care inspiră confort, comoditate, creativitate;
- Spațiul de joacă al copiilor se va amenaja astfel, încât să se țină cont de siguranța copiilor, dar, în același timp, copilul să poată explora și descoperi în mod independent.
- Poziționarea strategică a copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES), ținând cont de categoria CES al copilului, necesitățile sale. Copiii cu deficit de atenție și hiperactivitate se vor plasa în vizorul cadrului didactic pentru a-l monitoriza, a-i reaminti sarcina, a-l încuraja să realizeze ce are de făcut. Țineți cont de nevoile copilului cu CES atunci când îl așezați la masa de lucru, centru de activitate (de obicei copiii cu tulburări din spectru autist tind să aibă același loc). Pentru a favoriza adaptarea copilului la noul mediu, dar și pentru a nu-l stresa, recomandăm să-l lăsați să stea acolo unde se simte comod și confortabil, ulterior, treptat, după ce ați devenit o persoană resursă și de încredere pentru copil sau ați identificat cu cine dintre copii încearcă să relaționeze, puteți încerca, cu pași mici, să favorizați schimbarea mai frecventă a locului copilului.
- Stabilirea regulilor de comportament cu fermitate și căldură la început de an împreună cu copiii și vizualizarea la îndemâna lor (se va evita negația „NU”). Regulile vor fi formulate scurt, pe înțeles și măsurabil. Așa cum copiii vin din medii diferite, „întâlnirea” cu regulile și limitele identificate la nivel de grupă ar putea crea disconfort, dezacord emoțional din partea copilului, respectiv putem identifica comportamente de refuz, lacrimi, crize de furie, proteste. *Ce facem în acest caz?* Empatizăm cu copilul, oferim variante, opțiuni comportamentale, identificăm soluții și oferim copilului posibilitatea de a alege. Spre exemplu: *Înțeleg că ceva te-a supărat. Aș vrea să te implici la această activitate. Ce alegi tu: să te așezi în centrul X, sau mergi în centrul Y?*
- Stabilirea orarului vizual de activitate (structurarea pe pași a timpului, mediului copilului) pentru copiii cu CES, categoria *Tulburări emoționale și de comportament*. Acest lucru va contribui la minimalizarea stărilor de anxietate, frustrare și comportamente nedorite manifestate de către copil; în același timp se va favoriza învățarea ordinii evenimentelor, organizării timpului și vizualizării de către copil. Pentru organizarea acestuia, putem utiliza poze, simboluri, desene, pictograme, imagini, cuvinte, pe înțelesul copilului. De ex: Poza ce presupune activitatea la masa - arătăm copilului: *„Acum facem*

activitatea, după aceasta urmează prânzul (pictogramă ce reprezintă feluri de mâncare sau masa cu bucate). Orarul va fi plasat în vizorul copilului.

- Identificarea și crearea unui colțisor de relaxare, meditație în care copilul se va retrage în momentele de furie, frustrare, crize de plâns, lucru care se va discuta în prealabil cu toți copiii și tot ei vor ști că pot alege să meargă într-acolo ca să se liniștească. **Atenție!** Tot ceea ce simte copilul e în regulă. Emoția determină comportamentul lui. **Important!** Evităm să confundăm colțișorul de relaxare drept pedeapsă sau ca și etichetă pusă copilului: „Plângi, mergi acolo!” Din contra, încurajăm și transmitem copilului că el poate simți multe emoții și diferite de ale altui/altor coleg/colegi, de la o situație la alta, iar acest colțisor (poate fi doar un puf improvizat) e un fel de „time out”, o pauză pe care copilul, în acea situație de criză, a simțit să o ia. Acest lucru contribuie enorm la dezvoltarea abilității de reglare emoțională. Ca și adult, învăț și ajut copilul să identifice soluții ulterior. „Văd c-ai ales să mergi un pic să te recreezi, să te liniștești. Ai vrea să vorbim despre ce te supără?” În acest mod, copilul cunoaște emoțiile, le validează și astfel, este ajutat să-și dezvolte abilitățile de autoreglare emoțională;
- Realizarea și implementarea *Tabloului emoțiilor* care va fi plasat în vizorul copiilor, unde vor identifica/desemna, pe parcursul zilei sau la sfârșit de săptămână, felul cum se simt, s-au simțit, momentul cel mai fericit sau trist trăit etc., prin intermediul căruia vor învăța variatele emoții pe care le pot experimenta în diverse situații;
- În cadrul activităților de lucru individual și/sau în grup sugerăm să se includă un fundal muzical (melodiile pot fi selectate din muzica clasică, muzica de divertisment, folclorul național și repertoriul pentru copii). **ATENȚIE!** În cazul în care avem în grupă copii cu CES, care reacționează emotiv la sunete, zgomote (*pune mâinele la urechi, strigă, țipă*), realizăm acest lucru treptat. Același lucru se va urmări și în cadrul activităților muzicale. Copilul se va implica treptat, cu pași mici, în anumite cazuri, cu suportul cadrului didactic de sprijin (CDS) sau asistentului personal al copilului.

✚ Din punctul de vedere al creării *mediului social pozitiv*, recomandăm:

Starea de bine a copilului trebuie să fie asigurată atât în grădiniță, ca mediu extensiv al familiei, cât și în familie nemijlocit, prin acel parteneriat de încredere, conștient care trebuie să se construiască între actanții educaționali. Pornind de la teoria bunăstării emoționale, numită în literatură de specialitate și ca modelul P.E.R.M.A a lui Martin E.P.Seligman (psiholog American), model care descrie starea de bine și acele elemente de bază, pe care le implică în mod obligatoriu, recomandăm:

1. **Emoțiile pozitive** - sunt reacții afective de o durată scurtă de timp, însoțite adesea de modificări psiho-somatice la nivelul organismului.

✚ **Sugestii pentru cadrul didactic:**

- Planificați, realizați și implicați copiii în activități variate în scopul familiarizării lor cu emoțiile pozitive și/sau negative, spre exemplu:
 - „De vorbă cu emoțiile mele...” - se va discuta despre emoțiile trăite, care pot fi atât pozitive, cât și negative. Se vor utiliza cartonașe ale emoțiilor, situații variate în care copiii experimentează diverse emoții, pentru a-i ajuta să înțeleagă cum se simt, dar și ce simt alții.
 - „Zarul emoțiilor”- pe părțile zarului vom avea redată emoții (bucurie, tristețe, încântare, fericire, furie, frică etc.), copilul va avea ca scop să arunce zarul, iar ulterior să numească emoția redată și să dea exemplu de o situație în care s-a simțit la fel.

- „*Pușculița cu emoții*” - copilul va selecta un cartonaș din pușculiță și va trebui să redea, prin intermediul limbajului nonverbal, colegilor emoția reprezentată pe desen, iar colegii vor trebui să numească emoția reprezentată;
- „*Exerciții de sortare a emoțiilor*” - se va cere copiilor să sorteze din cartonașele propuse emoția pe care cred ei că reprezintă starea de spirit a personajului/personajelor principale din povestea citită, audiată; și alte activități gândite de către dvs.
- Încurajați exprimarea sănătoasă a emoțiilor trăite de copii. Ei vor fi învățați să spună despre ce și cum se simt, pornind de la sintagma: „*Mă simt...*” sau „*Eu simt...*”.
- Vizionați împreună cu copii videoclipuri de scurt metraj, secvențe din desene animate și purtați discuții ghidate în baza celor vizionate. Pentru copiii din grupa mare și pregătitoare puteți să le sugerați să se gândească la un lucru pozitiv, eveniment recent în care s-au simțit la fel de bine, fericiți, bucuroși.
- Familiarizați copiii cu modalități de gestionare, calmare a emoțiilor puternice, cum ar fi: „*Să numere până la 10 sau să respire/inspire de 5 ori*”.

✚ **Părinților educatorul le poate sugera următoarele:**

- Să comunice cu copilul despre ziua lui petrecută la grădiniță, despre ce i-a plăcut cel mai mult? Ce-a învățat interesant și curios azi?
- Să fie alături de copil și să exploreze împreună emoțiile prin joc. Atunci când părintele îl vede pe copil că manifestă o emoție anume, să o verbalizeze: „*Ai un zâmbet larg pe față. Ești fericit că ți-a reușit să construiești Lego?*”.
- Să empatizeze cu copilul. Să arate copilului și să-l învețe să-și recunoască emoțiile sale: „*Știi, când am spart acel pahar, am țipat foarte tare. Ți se întâmplă și ție să te simți supărat când faci câte o greșală?*”.
- Să încurajeze copilul să picteze și să deseneze, acesta servind drept un mod de exprimare a emoțiilor. Pictura și desenul îi pot ajuta să se calmeze în momentele de furie, frustrare.
- Să citească povești în care personajele se confruntă cu situații și emoții similare, trăite de copil. Acest lucru îi va ajuta să înțeleagă mai bine emoțiile.

2. **Implicarea** - ține de totalitatea de activități care îl captează pe copil și îi pun în valoare abilitățile și aptitudinile.

✚ **Sugestii pentru cadrul didactic:**

- Implicați copiii în activități individuale și/sau de grup, pornind de la interesele și preferințele lor.
- Lăudați și încurajați inițiativa copiilor de implicare și participare în cadrul diferitelor activități propuse.
- Încurajați-i să găsească activități, ocupații ținând cont de ceea ce le place.
- Întrebați-i ce activitate și-ar dori să facă și cu ce le-ar plăcea să se ocupe la moment, atunci când îi vedeți dezinteresați, neimplicați.

✚ **Părinților educatorul le poate sugera următoarele:**

- Să încurajeze curiozitatea copilului și să răspundă la întrebările adresate de către copil
- Să sprijine copilul în identificarea soluțiilor, răspunsurilor în diferite situații: „*Dar tu cum crezi?*”;
- Să observe ce face copilul și să-l încurajeze, fără să-l critice: „*Vai, ai desenat așa drăguț această mașină. Sunt sigură că după mai multe exersări o ve-i desena extraordinar*”.

- Să exploreze împreună interesele, preferințele copilului și să implice copilul în activității reieșind din interesul lui.
 - Să țină cont de ceea ce-și dorește copilul. Discutați despre alternativele în care vă doriți să-l implicați. Cereți opinia copilului. „*Uite, m-am gândit c-ar fi minunat să mergi la pictură (dans). Tu ce părere ai despre aceasta?*”
 - Să accepte ajutorul atunci când copilul îl oferă din proprie inițiativă.
3. **Relațiile sociale pozitive** - relații care contribuie la felul în care copilul percepe mediul înconjurător. Un aspect important va ține de construirea relațiilor de prietenie, socializare, soluționare de conflicte într-un mod constructiv. Prin relațiile cu părinții, semenii, comunitatea, copiii învață despre lumea lor.

✚ **Sugestii pentru cadrul didactic:**

- Vorbiți copiilor cu căldură și fermitate; încurajați o comunicare sinceră și deschisă cu copiii din grupă.
- Creați oportunități de învățare prin diverse jocuri de socializare, jocuri de rol, unde copiii vor fi învățați să inițieze interacțiuni cu ceilalți copii, jocuri în pereche: „*Acum ne luăm de mână prietenul. Ne jucăm cu jucăriile în perechi. Acum spunem colegului de alături câte un cuvânt frumos, un compliment*” etc., diverse jocuri mobile în aer liber în perechi, grup.
- Purtați discuții despre prietenie, modalități de a ne face prieteni și de menținere a prieteniei.
- Lăudați inițiativele copiilor de a-și împărți jucăria cu colegul: „*Ai ales să dai jucăria ta un pic lui Y. Sunt sigură că s-a bucurat mult. E un gest foarte frumos din partea ta*”.
- Creați oportunități de cooperare între toți copiii din grupă.
- Responsabilizați pe rând câte doi copii în a vă ajuta să repartizați mijloacele didactice necesare pentru activitate pentru toți copiii.
- Sprijiniți-i în gestionarea constructivă a conflictelor. Evitați să vă implicați prin a lua obiectul de la care s-au certat etc. Sugerați, discutați calm, empatic cu fiecare dintre copii: „*Văd că aveți un conflict/o neînțelegere. Aș vrea să vă ajut să găsiți o soluție bună pentru ambii. Voi sta de vorbă cu fiecare separat, îl rog pe celălalt să asculte*”.
- Acordați timp special fiecărui copil, indiferent de numărul de copii din grupă.
- Construiți, mențineți o relație pozitivă cu părinții copiilor din grupă.

✚ **Părinților educatorul le poate sugera următoarele:**

- Să manifeste grijă și preocupare pentru nevoile copilului, să se comporte astfel, încât copilul să simtă că sunt aproape de el, să i se spună „*Te iubesc*”, „*Sunt fericit/ă că te am*”.
- Să stabilească reguli clare (*ora de somn, timpul de desene animate, reguli de comportament, responsabilitățile ce le are în casă*) și consecințele nerespectării acestora. Informăm părinții că micuții au nevoie de îndrumare, au nevoie să li se vorbească despre regulile care se cer a fi respectate, dar și așteptările pe care le au ei față de copil. **Important!** Învățăm părinții că „palma, vârguța” nu e o metodă prin care arăt copilului ce-a greșit și nici nu impune respect ulterior, ci din contra, dezvoltă copilului frica, teama, neîncrederea etc.
- Să fie atent la sentimentele și emoțiile manifestate de către copil și să-l sprijine atunci când are nevoie: „*Văd că ești furios și supărat. Vrei să discutăm acum sau te las să te calmezi și după discutăm?*”. Se va evita critica, momentele de inhibiție a copilului, vorbitul „de sus în jos”: „*Ce plângi atâta?*”, „*Închide gura!*”, „*Mai ai să plângi?, Ți-am zis o data să te liniștești!*”.
- Să evite comparațiile între copii, frați: „*Uite la fratele tău, nu plânge, dar tu...*”.

- Să vorbească copilului cu compasiune: „*Văd că ești foarte supărat că fratele tău ți-a luat jucăria*”.
- Să încurajeze tentativele de rezolvare a conflictelor, cerându-i opinia copilului: „*Ce crezi că ar trebui să facem ca să rezolvăm această problemă?*” etc.
- Să practice recunoștința la sfârșit de zi cu toți membrii familiei: „*Sunt recunoscător pentru...*”.
- Să fie un model de atitudine, comportament pozitiv pentru copilul său, folosind cuvinte de politețe în interacțiune cu ceilalți, inclusiv cu copilul: „*Te rog!, Mulțumesc! Cer scuze!*”.
- Să poarte discuții permanente cu profesioniștii din cadrul instituției de educație timpurie.

4. Semnificația – se referă la acele înclinații pe care le observăm la copil și susținerea lui în acest sens.

+ **Strategii pentru cadrul didactic:**

- Țineți cont de stilurile de învățare (*vizual-spațial, auditiv-secvențial, kinestezic și senzitiv-tactil*) și tipurile de inteligență ale copiilor din grupă (*verbal/ lingvistică, matematică/ logică, prin intermediul imaginilor, desenului și a picturii, muzical-ritmică, corporala-kinestezica, interpersonală, intrapersonala, naturalistă*).
- Implicați copiii în variate jocuri distractive, în care se va urmări învățarea.
- Țineți cont de punctele forte ale fiecărui copil;
- Încurajați responsabilitatea și independența copilului;

+ **Părinților educatorul le poate sugera următoarele:**

- Să-și cunoască copilul și să-l prețuiască pentru ceea ce este. Să vorbească cu copilul despre interesele lui și să-l încurajeze să le exploreze. Să fie promți și atenți la ceea ce spune copilul: „*Chiar? Wow!, Și mai departe, ce s-a întâmplat?*”
- Să petreacă timp de calitate cu copilul său (timp în care părintele este conectat, prezent fizic, psihic, emoțional alături de copilul său fără a fi implicat, distras de orice altceva (televizor, telefon, alte gadgeturi etc.).
- Să-și respecte promisiunile făcute anterior copilului;
- Când copilul are o opinie diferită decât cea a părintelui, părintele va evita să-l inhibe, judece, critice pe copil. Va încerca să nu mai zică: „*Ți-am zis să faci așa cum ți-am spus eu!*”, ci va invita copilul la cooperare, discuție: „*Spune-mi, ce nu este în regulă, ce te deranjează, dacă facem așa?*”;
- Să încurajeze copilul să aibă responsabilități prin casă în corespundere cu vârsta (*să-și pună cana după ce-a băut ceaiul în chiuvetă, să-și adune jucăriile după ce s-a jucat, să ajute la pregătirea mesei, să dea de mâncare/de băut la vietățile din curte etc*);

5. Reușitele/ Realizările – se referă la succesele obținute, obiectivele atinse și înregistrate de copil.

+ **Sugestii pentru cadrul didactic:**

- Creați oportunități de discuții la fine de zi/săptămână (copiii așezați în semicerc sau cerc - așa ca să se vadă unul pe altul), unde vor avea ca scop să spună, în opinia lor, care e reușita zilei/ reușita din această săptămână. Ca și alternativă – puteți realiza acest lucru și prin plasarea unei buline de către fiecare copil în parte la planșa improvizată (scărița reușitelor – de la 1 la 5 sau de la 1 la 10), după - se va discuta. *Notă:* Pentru copiii din grupa mică educatorul va generaliza și va vorbi despre cele oglindite pe tabloul improvizat;
- Realizați expoziții cu lucrările copiilor;

- Lăudați și încurajați succesele atinse de copil: „*Cât de mult mă bucur că ți-a reușit aici*”.

Părinților educatorul le poate sugera următoarele:

- Să spună frecvent copilului că are încredere în el (copil);
- Să creeze situații de comunicare cu copilul, în care îl va întreba despre reușita atinsă. Întrebarea se va formula în așa fel, încât copilul să descrie acei pași urmăriți spre realizare. De exemplu: „*Cum ai făcut acest desen așa de frumos?*”, sau „*Cum ți-a reușit să construiești așa un castel din Lego?*”;
- Să se „sărbătorească” în familie fiecare succes înregistrat de către copil. Să se aprecieze efortul copilului.
- Să laude copilul când încearcă o nouă abilitate sau depune efort în a realiza ceva: „*Ți-a ieșit un desen foarte frumos. Unde ai învățat să faci așa interesant?*”

2. Sugestii și practici educaționale în asigurarea stării de bine a copiilor cu CES.

Succesul asigurării stării de bine a copiilor cu CES depinde în mare parte de atitudinea și percepțiile adulților din instituția educațională, comunitate. Prezența anumitor prejudecăți, stereotipuri împiedică acest lucru, or nu asta e ceea ce ne dorim. Vrem să creștem și să educăm generații de copii empatici, toleranți și binevoitori. În acest context, intervenim cu o serie de sugestii în contribuirea asigurării stării de bine a copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Sugestii pentru educator:

- Discutați despre stereotipuri și prejudecăți cu referire la copiii cu CES ;
- Fiți un exemplu de atitudine și model comportamental pozitiv față de copiii cu CES din grupa dvs., grădiniță.
- Alegeți un moment potrivit în care să discutați cu copiii din grupă despre provocările pe care le are copilul cu CES din grupă și susținerea, sprijinirea lui.
- Tratați pe toți copiii din grupă în mod egal. **Important!** Evitați să etichetați copilul cu CES din grupa dvs. ca fiind „copil cu CES”, „copil al CREI-ului”.
- Acordați o atenție sporită în timpul activităților de joacă, atunci când copilul poate să petreacă mult timp de unul singur. Unii dintre copii pot dori să fie singuri, alții se pot simți excluși, din motiv că prezintă dificultăți de socializare, dificultăți de răspuns la inițiativele copiilor din grupă.
- Realizați în special pentru copiii cu tulburări emoționale și de comportament, în parteneriat cu CDS (cadrul didactic de sprijin) din instituție, orarul și activitățile în care este implicat copilul zilnic. Acestea se vor stabili în așa mod, încât copilul să știe exact ce se întâmplă, la ce oră, evitând schimbările. Dacă este absolut necesar să se schimbe rutina, copilul trebuie avertizat dinainte pentru a minimaliza la maxim posibil stările de frustrare ale copilului.
- Identificați activități fizice, strategii de relaxare, spații în care poate fi asigurată liniștea (colțișorul de relaxare), activități la masă, care ar oferi alternative comportamentelor nedorite. Ghidați-vă după preferințele copilului, în cazul în care acesta preferă o activitate la masă (de ex: coloratul), atunci utilizați aceasta activitate pentru a alterna sarcinile complicate.
- Creați oportunități pentru copiii cu CES în scopul autoafirmării de sine (de ex: prezentarea lucrării realizate cu suportul dvs prin acordarea întrebărilor sugestive);
- Încurajați și susțineți copiii să inițieze relații, să stabilească prietenii cu semenii din grupă. Acest lucru îl puteți realiza prin organizarea variatelor activități de cooperare în perechi, grupe mici, formate în baza preferinței copilului. La început, dacă este necesar, jucați-vă împreună cu ei. Apreciați-le inițiativa.
- Fiți promți în momentul în care îl vedeți pe copil obosit, epuizat (copilului i se va propune o pauză de relaxare, o activitate alternativă după interesul său);

- Implicați copilul cu CES în activitățile de grupă, matinee, distracții, excursii etc., ținând cont de potențialul copilului. **Important!** Evitați să trimiteți copilul cu CES în aceste momente în CREI. Copilul este parte, membru al grupei dvs.!

Părintilor educatorul le poate sugera următoarele:

- Să fie deschiși în colaborarea cu profesioniștii din cadrul instituției de educație timpurie privind copilul, punctele sale forte, necesitățile, limitele.
- Să solicite ajutor, susținere psiho-emoțională în raport cu sine.
- Să aibă așteptări realiste de la copil astfel, încât să-i ofere libertatea, susținerea de a obține reușite pe potrivea posibilităților, potențialului copilului.
- Să stabilească reguli de comportament și să ceară respectarea lor de către copil. Sugerăm părintelui ca acestea să se realizeze/respecte împreună cu copilul, să fie vizualizate de către copil (acroșate în vizorul copilului).
- Să încurajeze punctele forte ale copilului său și să lucreze în această direcție (ex: îi place coloratul - dezvoltăm abilități de pictură, cu susținerea, suportul părintelui).
- Să încurajeze și să laude comportamentele dorite ale copilului prin intermediul recompensei (zâmbet, îmbrățișare, bulină colorată, bomboana preferată). În cazul comportamentelor nedorite, învățăm părinții în primul rând să observe contextul, motivul ce-a declanșat acel comportament. Important e ca părintele să fie aproape de copil, să-l înțeleagă, să-l îmbrățișeze și să-i ofere acea siguranță că emoțiile lui sunt ascultate, în același timp să identifice nevoia care stă în spatele acelui comportament. De reținut: Orice comportament nedorit ascunde în spate o nevoie nesuplinită de către copil.

Instituția de educație timpurie rămâne a fi primul mediu de învățare al copilului, unde petrece cea mai mare parte a zilei. Din acest considerent, asigurarea stării de bine al copilului în cadrul acesteia rămâne a fi o prioritate pentru toți actanții educaționali, dar și un fundament întru predarea și învățarea eficientă, or centrarea pe copil nu poate fi realizată pe deplin fără asigurarea stării de bine al copilului.

2. Educația digitală. Domeniul ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGII

Educația digitală în IET nu prevede însușirea de către copii a elementelor de bază ale informaticii. Scopul acesteia este de a extinde posibilitățile de cunoaștere de către copil a realității înconjurătoare, promovarea interacțiunii sociale, a autonomiei, dezvoltarea aptitudinilor lingvistice, abilităților logice și a raționamentelor prin intermediul proceselor de gândire.

La realizarea activităților pe dimensiunea *Educație digitală*, cadrele didactice vor ține cont de activitățile primordiale ale copilului: acțiunile cu obiectele și jocul.

Recomandăm să fie organizată o activitate autonomă de educație digitală o dată la 2 săptămâni. Conținuturile educaționale pe această dimensiune pot fi realizate în contextul altor activități pe domenii de activitate în momentele oportune, astfel vorbim despre interdisciplinaritate și integrarea domeniilor.

Evaluarea competențelor formate se va realiza în baza indicatorilor specifici din SÎDC.

1. Dotarea/asigurarea didactică a procesului de educație digitală

Jucăriile educative, sau li se mai spune interactive, sunt concepute tocmai pentru a promova dezvoltarea copiilor și sunt atât de inteligente, încât copiii cred că sunt doar o simplă distracție. Așadar, acțiunile cu jucăriile interactive (jucării care pot reacționa la acțiunile copilului, „vorbesc” cu el, „pun întrebări”) contribuie la auto-învățare.

Există mai multe tipuri de jucării interactive:

- *Telefoane, tablete, calculatoare*, inclusiv cele pentru copii. Acestea promovează și încurajează limbajul și alfabetizarea, matematica timpurie, abilitățile motorii. Glisarea pe ecran, butonarea, dezvoltă abilități de recunoaștere a literelor, cifrelor și a sunetelor, dezvoltă abilități de cunoaștere spațială și recunoaștere a formei.
- *Jucării care reprezintă animale*. Aceste jucării nu numai că imită mersul animalelor, vorbesc, dar necesită și îngrijire. Copiii, jucându-se cu ele, învață să stabilească un contact/raport emoțional, să aibă grijă de ceilalți.
- *Bebeluși și păpuși*, care produc sunete și solicită acțiuni din partea copilului. Păpușile interactive învață copiii cum să facă față emoțiilor, învață abilitățile lingvistice și relații, vorbind și interacționând cu jucăriile lor, sunt încurajate multe abilități, cum ar fi îmbrăcarea/dezbrăcarea, utilizarea nasturilor și a fermoarelor, spălatul și periatul părului etc.
- *Jucării care rulează și se conduc*. [Camioane](#) și trenuri, mașini și avioane etc.-aceste jucării permit copiilor să-și folosească imaginația în „drumeție”!
- *Jucării și jocuri muzicale* - îi învață pe cei mici culorile, cifrele sau formele și jucării, care stimulează urechea muzicală. Jucăriile care imită instrumentele muzicale pot fi un bun start pentru cei mici să învețe a cânta la un instrument sau jucăriile muzicale, prin care se interpretează creații ale compozitorilor clasici.
- *Jucării roboței interactivi* (jucăriile din această categorie pot fi eroii din desene animate, extraterestri, transformeri, albinuțe etc.), dezvoltă la copii gândirea logică, motricitatea fină, capacitatea de a lucra în grup, de a comunica. Roboții se pot transforma în mașini, animale, insecte, păsări etc. Sunt modele combinate, din care se transformă în două-trei obiecte, cu ajutorul acestor jucării pot fi modelate diverse situații de joc.

Cadrele didactice în activitățile cu preșcolarii, pot folosi sau crea diverse jocuri interactive, accesând aplicația <https://wordwall.net/ro> (spre ex., *unește mama cu puil, potrivește, găsește perechea, cursa în labirint, roata aleatorie* etc.). Cu ajutorul aplicației [LearningApps.org](https://learningapps.org) pot fi create și jocuri interactive proprii.

Jocurile didactice interactive, fiind atractive prin culoare, dinamism, având și acompaniament muzical, diverse efecte de sunet și animație, permit copilului să îndeplinească cu entuziasm o varietate de sarcini, să experimenteze bucuria învățării și să descopere lucruri noi. https://packpacku.com/igrionline/razvivaushchy_eigry

De asemenea propunem cadrelor didactice aplicarea soft-urilor educaționale, care vor permite modelarea procesului, ce nu poate fi vizualizat în condiții reale (spre ex., activitatea inimii, circulația sângelui, zborul satelitelor etc.). Prin jocuri și programe educaționale pentru dezvoltarea limbajului, copilul *unește imaginea cu cuvântul potrivit, formează cuvinte noi din literele propuse* etc.; la formarea reprezentărilor elementare matematice copilul *plasează/aranjează figurile pe linie în ordine crescătoare/descrescătoare, colorează obiectele asemănătoare după formă cu aceeași culoare* etc..

La dispoziția educatorilor sunt și *cărțile sonore*, prin intermediul cărora preșcolarii învață alfabetul, cuvinte noi, se familiarizează cu lumea animală, lumea subacvatică, spațiul terestru sau cosmic, cu instrumente muzicale, iar activitățile devin interactive și atractive.

2. Practici de realizare a unităților de competență

Unitatea de competență: 1.1. Recunoașterea și utilizarea tehnologiilor și resurselor educaționale digitale interactive

Centrându-ne pe activitățile integrate, aplicând metoda proiectului, recomandăm cadrului didactic integrarea conținuturilor din mai multe domenii de activitate, planificând și realizând diverse proiecte. Spre exemplu, prin intermediul proiectului tematic:

- **"Transportul"**- preșcolarii vor fi învățați să decodifice și să citească informația de pe panourile de informare electronic, care sunt prezente în stații pentru transportul public, despre timpul de sosire și numărul cursei.
- **"Orașul natal"/ "Satul /localitatea mea"**- se poate utiliza aplicația *google maps*, prin intermediul căreia copilașii cu ușurință î-și vor identifica strada, grădinița, blocul/casa în care locuiesc și alte edificii din localitate.
- **"Casa inteligentă"/ "Bucătăria inteligentă"**- dotarea casei/ bucătăriei cu diverși roboți și tehnică digitală, precum: mașina de spălat vase, mixere, microunde, cuptor electric, robot de aspirare, aparat de cafea etc.;
- **"Legumele /fructele"**- cadrul didactic va încuraja/îndruma copiii să determine cu ajutorul cântarului electric diferite cantități pentru prepararea salatelor sănătoase, diverse conserve, copturi etc.;
- **"Meseriile"** – preșcolarii sunt familiarizați cu diverse dispozitive digitale, specifice anumitor profesii, spre exemplu:
 - *"medicul"*- tonometru, termometru infraroșu non-contact, oximetru; cu cele din urmă copii sunt cunoscuți de la filtrul de dimineață, unde citesc cu ușurință datele despre temperatura corpului și nivelul de oxigen în sânge;
 - *"vânzătorul"* – calculator de masă, scanner, cântar electronic, carduri bancare;
 - *"conducător auto"*- navigator, panou de bord informațional (vitezometru, indicator electronic pentru nivelul de combustibil din rezervor, martorii de bord (pictograme) de diferite culori care indică probleme ce necesită atenție imediată sau defecțiuni ce trebuie investigate;
 - *"educator"*- printer, calculator, proiector, telefon, centru muzical, tablă interactivă;
 - *"agent de patrulare"*- tabletă, dispozitiv de detecție a vitezei, calculator, camera foto cu revoluție digitală;
 - *"la oficiul postal"*- copii vor cunoaște despre sistemul automatizat, rândul electronic, care este întâlnit și la Agenția servicii publice, Centrul medical etc.;
 - *"la cumpărături"* – ecrane digitale care sunt prezente în marcheturi și supermarketuri, terminal de plată.
- **"Excursii /Tururi virtuale prin Moldova"** - excursiile virtuale sunt o nouă formă de învățare, care permit copilului să se familiarizeze/să cunoască exponate istorice și științifice, atracții turistice naționale și internaționale. Cadrul didactic, utilizând site-ul <http://www.visit.md/>, va familiariza copiii cu diferite atracții turistice, locații pitorești de pe meleagul natal, iar prin intermediul site-ului <http://www.googleartproject.com/> va realiza excursii virtuale prin muzeele lumii.
- Prin resursa digitală <http://packpacku.com> se pot realiza/elabora fișe de lucru, sarcini, precum: *colorare după cifre, găsește diferența, colorare online, imagini din cifre, labirint, mâini dibace, jocuri cognitive online, jocuri online pentru fete și băieți* etc.

Teme/subiecte recomandate pentru proiectele tematice sau proiectele didactice: *"Cum ne ajută gadget-urile să învățăm?", "Calculatorul ne povestește...", "Jucării digitale", "Profesia-programator", "Terminal: de plată, aeroport, supermarket, computer", „Comunicarea cu prietenii online", "Prietenii virtuali", "Excursie în timp", "Ce s-a schimbat?"*.

Planificând și realizând diverse proiecte tematice pentru preșcolarii de 5-6/7 ani, cadrele didactice, vor învăța copiii să recunoască diverse dispozitive digitale, tehnică de calcul, jucării interactive.

Cadrele didactice vor propune copiilor o varietate de sarcini pentru recunoașterea și asimilarea diverselor tehnologii digitale, ca de exemplu: *Găsește perechea; Identifică 2*

dispozitive identice; Unește imaginea cu umbra sa; Identifică intrusul. Argumentează; Colorează imaginile ce reprezintă dispozitive digitale; Încercuiește doar jucăriile interactive; Scrie prin cifre lungimea benzii; Colorează desenul folosind indicațiile date prin numere (colorare după cifre/ după cod); Desenează calculatorul viitorului; Formează grupuri de obiecte (jucării interactive, dispozitive inteligente, electrocasnice etc....

Pentru a stimula interesul copiilor pentru activitățile de recunoaștere și utilizare a dispozitivelor digitale, educatorii vor folosi metodele interactive, care sunt pe placul copiilor:

- *Explozia stelară* – Ce este calculatorul? Unde se utilizează? De ce? Când folosim calculatorul? Cum avem grijă de calculator? etc.;
- <https://www.youtube.com/watch?v=rV2Z7bB2ZWU>
- *Ciorchinele* – alege, din multitudinea jucăriilor propuse, doar pe cele interactive.
- *Diagrama Venn* – Ce știm despre calculatorul de masă și abac (format dintr-un cadru de lemn cu vergele pe care se pot deplasa bile)?, Compară telefonul mobil cu cel staționar.
- *Graficul T* – selectează dispozitivele digitale vizavi de de unelte pentru grădinarit;
- *Cubul* – ”Printerul”; ”Dispozitive digitale-Gadgeturi”.

Jucându-se, copii vor învăța și părțile componente ale unui calculator, laptop sau tabletă (monitor, tastatură, șoricel, unitate central etc.) și vor asimila diverse noțiuni, precum: *calculatorul, care este mobil și se poartă în geantă, se numește laptop sau calculatorul, care nu are șoricel, dar la glisarea ecranului cu degetul apare tastatura, se numește tabletă.*

Prin diferite platforme de comunicare online, educatorul informează părintele despre proiectul tematic derulat, adresează scrisoare de intenție, implică părintele prin completarea inventarului de probleme „CCCC”. Părinții sunt invitați în rol de experți pe diverse domenii abordate.

Resurse electronice:

<http://www.piticlic.ro/ro/piticlic>, căutare în Google - piticlic youtube, Download piticlic gratis

<https://www.youtube.com/watch?v=O7QepudrPGE> - Fixiki- Tastatura

<https://www.youtube.com/watch?v=PqeOYY8JD2Y> – Fixiki- Internetul

<https://www.youtube.com/watch?v=JVD4uMaS89A> – Fixiki- Apelul Video

<https://www.youtube.com/watch?v=M1oVx40YTTI> – Fixiki- Telefonul

<https://www.unicef.org/moldova/articole/cum-s%C4%83-asigura%C8%9Bisiguran%C8%9Ba-copilului-dvs-pe-internet-%C3%AEn-perioada-covid-19>

Unitatea de competență 1.2. Respectarea regulilor de utilizare a tehnologiilor și resurselor educaționale digitale interactive.

Cadrele didactice, părinții vor îndemna/ învăța copiii să respecte regulile esențiale de utilizare a dispozitivelor digitale

Regula 1. Controlul/ monitorizarea timpului de utilizare a calculatorului. Conform recomandărilor medicilor și psihologilor, copiii de 5-7 ani nu trebuie să depășească timpul de 15-20 de minute în fața monitorului.

Regula 2. Poziția corectă a corpului.

- Distanța de la ochi până la monitorul dispozitivului trebuie să fie de 50-60 cm.
- În timpul utilizării dispozitivului, coatele copilului nu trebuie să atârne în aer, este nevoie de suport.
- Când se utilizează dispozitivul, spatelul copilului trebuie să fie drept.

Regula 3. Echipăm locul de muncă. Atenție sporită corespunderii mobilierului cu vârsta copilului (masă, scaun reglabile).

Regula 4. Igiena

- La fiecare 20 - 30 de minute se i-a o pauză de la activitatea în fața dispozitivului.
- Realizarea gimnasticii pentru ochi.

- Igiena tastaturii și a șoricelului este, de asemenea, o problemă foarte importantă. Se știe că sunt multe bacterii pe tastatură, prin urmare, trebuie să fie prelucrate suprafețele în mod regulat cu soluții speciale.
- Nu se vor atinge componentele calculatorului/ dispozitivelor cu mâinile ude și nu se va mânca în zona desemnată activității cu gadgeturile.

Există reguli de conduită sau etichetă care trebuie respectate, atunci când se utilizează Internetul. Eticheta digitală este un sistem de reguli create de oameni pentru a comunica între ei.

Propunem câteva reguli de urmat, care trebuie transmise copiilor și învățate de către aceștia:

1. „Fii binevoitor/ tratează-i pe ceilalți așa cum ți-ai dori tu să fii tratat”.
2. „Aminteșteți, că mesajul este primit de o persoană vie, care are sentimente și emoții”.
3. „Nu utiliza cuvinte inadecvate sau jignitoare”.
4. „Respectă aceleași reguli de bune maniere, pe care le urmezi în viața reală”.
5. „Nu poți furniza persoanelor necunoscute informații personale despre tine (Numele Prenumele, adresa de la domiciliu etc.).
6. Nu poți furniza informații despre părinți: numele complet, locul unde lucrează, numărul de telefon etc.
7. În cadrul diverselor activități, realizate împreună cu părinții (conversații individuale, ședințe de părinți, mese rotunde, distribuirea pliantelor, broșurilor, a informațiilor pe pagina web a instituției), cadrul didactic va pune în discuție și va propune părinților reguli care trebuie stabilite în familie.

Reguli pentru părinți:

1. Este recomandat ca copilul de vârsta 0-2 ani să nu aibă contact direct cu tehnologia.
2. La vârsta de 2-5 ani este esențial să se selecteze cu mare discernământ conținutul, să fie adaptat etapei de dezvoltare la care se află copilul și să se discute cu el despre ce vede și cum se corelează cu viața de zi cu zi.
3. La vârsta de peste 5 ani se vor stabili împreună cu copilul reguli consecvente cu privire la timpul petrecut online și a folosirii dispozitivelor.
4. Asigurați-vă că Internetul sau jocurile nu înlocuiesc timpul de somn, de joacă cu prietenii și cel pentru activități fizice dinamice și alte comportamente sănătoase.
5. Stabiliți momente dedicate în care puteți folosi și vorbi despre tehnologie și spații în care dispozitivele nu sunt permise – la masă, în dormitor seara la culcare.
6. Verificați întotdeauna aplicațiile/jocurile, preferabil înainte de descărcare și utilizare.
7. Formați atitudinea corectă a copilului față de gadget-uri, acest lucru va ajuta la evitarea complicațiilor în viitor.
8. Subliniați prin cuvinte și acțiuni că această „mașină inteligentă” este un instrument de lucru, trebuie să aveți grijă de ea: (nu aruncați, nu vărsați lichid, nu îl lăsați la soare, purtați-l corect; dispozitivul digital trebuie să se odihnească, să nu se introducă obiecte străine în el, să nu se lase nesupravegheat etc.).
9. Discutați frecvent despre experiența trăită de copil în joc, încurajându-l să vă spună dacă cineva îl agresează verbal, îi cere date personale, imagini nepotrivite sau îl face să se simtă inconfortabil.
10. În paralel cu conținuturile educaționale, preșcolarilor li se vor dezvolta și obiceiuri de comportament responsabil pentru a preveni situațiile periculoase (spre ex., electrocutare, incendii, înec etc.).

 Teme/subiecte recomandate în activitatea cu copiii: „Reguli pentru utilizarea

gadgeturilor”, „Cât timp se utilizează dispozitivele digitale?” „Igiena Internetului”, „Eticheta digitală”, „Cyberbullying”, „Învățarea la distanță”.

Jocuri recomandate: „Date personale”, „Regulile respectăm”, Jocul de rol „Străinul în INTERNET”, jocuri de rol cu exersarea regulilor de utilizare a dispozitivelor digitale.

Resurse electronice:

<https://www.certsign.ro/ro/cyber4kids>

<https://www.certsign.ro/wp-content/uploads/2021/03/Manual-Cyber4Kids-by-certSIGN.-Educatie-cibernetica-pentru-copii.pdf>

<https://mecc.gov.md/ro/content/resurse-pentru-parinti-educatia-timpurie>

<https://www.youtube.com/watch?v=klAtuObTvC4>

<https://www.youtube.com/watch?v=klAtuObTvC4>

Unitatea de competență 1.3 Identificarea pericolelor utilizării tehnologiilor digitale.

În cadrul activităților de educație digitală, cadrele didactice vor discuta cu preșcolarii și despre acele pericole, care pot fi întâlnite în lumea virtuală, precum și despre căile de acțiune în situații de risc, utilizând următoarele metode:

- se vor propune copiilor diverse studii de caz cu referire la identificarea situațiilor de risc în care s-ar putea regăsi;
- se vor realiza diverse jocuri prin metoda ”Trieră aserțiunii”, spre exemplu, ”Așa da – așa nu”.
- se vor viziona împreună cu preșcolarii variate prezentări, filmulețe despre ce se poate întâmpla, dacă nu este respectată distanța de la ochi și ecranul dispozitivului, dependența de jocurile online;
- se vor adresa întrebări sau o situație în baza unui text, spre exemplu: *Ce se va întâmpla dacă...?*;
- copiii vor fi încurajați să-și povestească acele experiențe, pe care le-au trăit când au navigat pe Internet de pe diverse dispozitive;
- se va discuta cu copiii pe așa teme, precum: *Ce este Internetul? De pe ce dispozitive putem accesa/ naviga în Internet? Cine se folosește de Internet? Ce beneficiu are? Ce pericole?*

 Sugestii pentru adulți:

Cum să vorbim despre igiena Internetului (pericole pe Internet) cu preșcolarii? Este necesar să se țină cont de vârsta copilului, să se vorbească în limba lui. De obicei se întâmplă așa: copilul cunoaște că ciocolata este delicioasă, dar nu înțelege câți aditivi chimici conține ea, deci nu vede pericolul sau dauna potențială în excesul de consum al ciocolatei. La fel se întâmplă și cu spațiul accesibil de pe Internet: copilul conștientizează că sunt o mulțime de lucruri interesante, dar nu sesizează pericolul și dezavantajele. Deci, cadrelor didactice le revine rolul de a le explica preșcolarii despre natura pericolului utilizării tehnologiilor digitale.

Sfaturi pentru cadrele didactice și părinți în gestionarea siguranței preșcolarii atunci când utilizează Internetul:

1. Copiii ar trebui să acceseze Internetul numai **sub supravegherea părinților** lor (sau a altor adulți).
2. **Vorbiți-le copiilor despre confidențialitate.** Învățați-i să nu dea niciodată informații pe Internet despre ei înșiși, despre familia lor, să nu-și transfere fotografiile către străini. Puteți utiliza un videoclip educațional de pe YouTube despre cum să evitați situațiile periculoase online, accesând, spre exemplu <http://youtu.be/3Ap1rKr0RCE>. În acest context, ar fi relevant de analizat, spre exemplu, situația-problemă: *Spui străinilor de pe stradă unde te duci, ce mănânci la micul dejun și unde locuiesc prietenii tăi? Probabil că nu. Aceleași reguli ar*

trebuie respectate pe Internet. Imaginați-vă că un străin vrea să vă cunoască. Acțiunile tale? Ce pericole te așteaptă?

3. Încurajați copiii **să-și informeze părinții** dacă ceva sau cineva de pe Internet îi deranjează sau îi amenință.
4. **Comunicare periculoasă.** Este necesar să îi explicăm copilului că sunt expuși riscului când comunică cu străinii. Dacă primesc mesaje ciudate de la persoane necunoscute, trebuie prompt să informeze părinții, fără să răspundă. Accesați <https://goo.gl/qShi9q> - *Regulile de conduită pe Internet*
5. **Informații nedorite.** Într-o rețea socială, există întotdeauna riscul de a întâlni informații dăunătoare cu privire la diverse substanțe interzise, informații despre acțiuni pseudo-religioase, mistice și fraude. Părinții ar trebui să fie alături de preșcolari în timp ce sunt online. Copiilor trebuie să li se spună că nu trebuie să aibă încredere imediat în tot ceea ce învață din rețea.

✚ **Teme/subiecte recomandate:**

- „Gadgeturi - avantaj sau dezavantaj/ ce e bine – ce e rău?”
- „Când sunt utile gadgeturile?”
- „Contacte nesigure”,
- „Materiale/ Subiecte cu conținut,, periculos ”

✚ **Jocuri recomandate:**

- „Plus-minus” – descifrați esența, ”Așa da – Așa nu” (sunt luate în considerare avantajele și dezavantajele);

✚ **Resurse electronice:**

- <https://www.youtube.com/watch?v=XyONpAuyMz8> SIGURANTA COPIILOR PE INTERNET | Folosirea telefonului si a calculatorului in mod responsabil...
- https://youtu.be/-m_oZCz2rRc - Securitatea cibernetică pe înțelesul copiilor
- <https://coresibrasov.ro/pericole-la-un-click-distanța-cum-să-fii-in-siguranța-pe-internet/> - Pericole la un click distanță. Cum să fii în siguranță pe internet?
- <https://youtu.be/Kjucx17VWdM> - Siguranța pe Internet| Pericolele ascunse ale Internetului |Cyber-bulling|
- <https://www.youtube.com/watch?v=gfB0ECyCr6U> – Ora de Net.
- <https://www.youtube.com/watch?v=XyONpAuyMz8> - SIGURANȚA COPIILOR PE INTERNET | Folosirea telefonului și a calculatorului în mod responsabil.
- <http://save.nios.ru> - Internetul în activitățile educaționale „Copiii pe internet”. Recomandări metodice ale utilizării sigure a internetului.
- Web Resurse: FIXIKI; Mixerul; Cuptorul cu microunde; Camera foto; Busola; Ventilatorul 1; Mașina de spălat; Cuptorul; Extinctorul; Periuța de dinți; Aerisirea.

✚ **Video pentru copii despre computer:**

- <https://www.youtube.com/watch?v=kt6Hnr61Gm0> - Fixies - Internet | Desene animate educaționale pentru copii, școlari;
- <https://www.youtube.com/watch?v=UplIq2RjnqQ> - Decelușul. Generația computerului.

3. Activități extrașcolare/extracurriculare

În acest compartiment prezentăm conținuturi și practici educaționale pentru organizarea și realizarea **activităților extracurriculare** în instituția de educație timpurie.

Activitățile extracurriculare se referă la totalitatea activităților educative organizate și planificate în IET cu scop educațional, dar mai puțin riguroase decât cele integrate sau

pe domenii de activitate (muzică, educație fizică) și amplifică realizarea procesului educațional, de obicei fiind organizate în a doua jumătate a zilei, dar și în perioada vacanțelor școlare și perioada estivală.

În planificarea acestor activități, la fel, se va ține cont de interesele și dorințele copiilor, selectarea conținuturilor în dependență de proiectul tematic. Organizarea activităților extracurriculare necesită o pregătire intensă și maximă responsabilitate, în special activitățile de deplasare a copiilor în afara instituției.

În cadrul activităților extracurriculare se realizează integrarea unităților de competență din toate domeniile de activitate curriculară, stimulând creativitatea copiilor și cooperarea între ei.

În ceea ce urmează regăsim recomandări care vizează activitățile extracurriculare, care pot fi organizate în cadrul domeniilor de activitate curriculară și contribuie la realizarea unităților de competență din acestea.

3.1. Activități extrașcolare/extracurriculare, Domeniul SĂNĂTATE ȘI MOTRICITATE

3.1.1. Cadru de organizare a activităților motrice extracurriculare

Activitățile motrice extracurriculare din grădiniță sunt activități complementare activităților de învățare realizate cu copiii în instituțiile de educație timpurie. Scopul principal al acestora este de a satisface nevoia vitală de mișcare a copiilor, de a fortifica sănătatea lor, de a-i relaxa emoțional și fizic, respectând principiile educației fizice și principiile educației centrate pe copil.

Cadrul didactic va organiza diverse forme a odihnei active, ca dimensiune a procesului de realizare a competențelor specifice și a unităților de competență a *Curriculumului pentru educația timpurie* și vă stimula implicarea activă a copilului și a membrilor familiei acestuia în promovarea educației fizice și modului sănătos de viață.

Activitățile motrice extracurriculare vor fi desfășurate într-o atmosferă relaxantă și într-o manieră leger-competitivă astfel, încât copiii să se bucure de succesul obținut. Cadrul didactic va cronometra timpul activităților motrice extracurriculare, pentru a nu afecta starea de bine și sănătatea copiilor.

Activitățile și evenimentele extracurriculare de dezvoltare fizică și fortificare a sănătății în IET vor fi realizate de către cadrul didactic, în colaborare cu conducătorul muzical prin desfășurarea:

- distracțiilor sportive;
- sărbătorilor sportive;
- turismului elementar;
- zilelor/ săptămânilor sănătății.

Distracția sportivă este considerată ca una din formele odihnei active care nu necesită o pregătire specială și poate fi desfășurată cu copiii de vârstă preșcolară, mai frecvent decât celelalte activități motrice extracurriculare, mai ales în perioada vacanței estivale și a vacanțelor școlare. La organizarea distracției sportive se vor include exercițiile fizice învățate în cadrul activităților de cultură fizică și a altor forme de activități de asanare, în cadrul cărora copiii pot concura, demonstrând istețime, iscusință, ingeniozitate, suplinind conținutul activității cu jocuri dinamice, curse de stafetă. Materialul este selectat, dozat în așa fel, încât să se asigure coraportul dintre încărcătura fizică, mentală și emoțională, evitând oboseala.

Distracția sportivă poate fi organizată de 1-2 ori pe lună, cu o durată de 15-40 minute (în dependență de vârsta copiilor). În rol de participanți activi la distracțiile sportive vor fi copiii, care fac parte dintr-o grupă de vârstă sau copii din grupe diferite, dar cu vârste

apropiate (5-6 ani și 6-7 ani). Distracția sportivă se va desfășura în a doua jumătate a zilei, în zilele când nu sunt planificate activități de educație fizică. În timpul vacanței - iarna și vara - distracția sportivă poate fi organizată în prima jumătate a zilei.

Sărbătoarea sportivă este o formă eficientă de recreere activă pentru copii, care contribuie la exersarea deprinderilor motrice generale și la aplicarea achizițiilor dobândite de către copii în activitățile anterioare. Scopul sărbătorii sportive este promovarea unui mod activ și sănătos de viață.

Sărbătoarea sportivă va fi organizată nu mai puțin de 2 ori pe an, cu o durată de 30-60 minute, în dependență de anotimp, numărul participanților, vârsta copiilor și tematica acesteia. Aceasta se va desfășura în timpul vacanței pentru a crea condiții de participare a unui număr cât mai mare de beneficiari. Participanți activi la sărbătoarea sportivă sunt copiii de 4-7 ani, cadrele didactice din IET, conducătorul muzical, părinții și oaspeții/spectatorii (sponsori, foști absolvenți ai grădiniței, copii din alte grupe sau grădinițe etc.).

În procesul de pregătire, organizare și desfășurare a sărbătorii sportive vor participa nu numai angajații IET (managerul, lucrătorul medical, metodistul, lucrătorul muzical, cadre didactice), dar și copiii și părinții acestora. Sărbătoarea sportivă poate fi dedicată anotimpurilor, evenimentelor remarcabile din viața sportivă a unei localități, oraș/sat, țară, date calendaristice semnificative etc.

Locul desfășurării sărbătorii sportive poate fi nu numai sala sportivă și terenul sportiv al grădiniței, dar și un parc din apropiere, o pădure, un stadion.

Turismul elementar (*plimbarea, drumeția, excursia*) este o formă a activităților motrice extracurriculare, ce presupune călătoria de scurtă durată, care vor fi organizate cu scopul familiarizării preșcolarilor cu ținutul natal, cu monumentele istorice și de cultură, relaxare și odihnă activă, aplicând mijloacele dezvoltării fizice, călirii organismului, educării rezistenței, perseverenței, perfecționării deprinderilor și priceperilor de orientare în localitate. Turismul elementar va fi organizat cu toți copiii de vârstă preșcolară din grădiniță, cu excepția celor care au recomandări speciale de la medicul de familie. Această formă a odihnei active va fi practică de către educator în orice perioadă de timp a anului, după cum urmează:

- *plimbarea în afara sectorului grădiniței* va fi organizată o dată în săptămână, prin aplicarea, diferitor modalități de deplasare (mersul obișnuit, mersul pe bicicletă, mers pe schiuri etc.) Acest tip de plimbare pietonală va fi organizat cu copiii de 3-7 ani și va dura de la 20-minute până la 1,5-2 ore (în dependență de vârsta grupei de copii și condițiile climatice), cu parcurgerea cursei de 1,5-4 km. și pauze de odihnă la fiecare 20 - 30-minute cu o durată de 5-7 minute. Pe timp de iarnă durata plimbării la copiii de 6 - ani va atinge durata de 35—40 min.
- *drumeția* este cea mai accesibilă formă a turismului elementar în grădiniță, care poate fi organizată de 2-3 ori pe an, numai cu copiii de vârstă preșcolară mare, în prima jumătate a zilei. Mersul pe jos într-o singură direcție nu va dura mai mult de 30-40 de minute cu copiii de 5-6 ani și 60 de minute cu copii de 6-7 ani. Durata totală a drumeției nu va depăși 3-4 ore, iar popasul va dura 1 oră.
- *excursia* este o plimbare sau o călătorie desfășurată cu grupul de copii cu vârsta de 4-7 ani, pe jos sau cu un mijloc de transport cu scop sportiv, recreativ. În timpul excursiei preșcolarii vor dobândi informații, își vor forma reprezentări, vor trăi experiențe de învățare. Această formă a turismului va fi organizată cu copiii, cel puțin o dată pe lună.

Ziua/săptămâna sănătății este o formă de odihnă activă integrată, este concepută pentru a promova modul sănătos de viață în rândul copiilor, de a le fortifica sănătatea și a le menține starea emoțional-pozitivă, prevenind oboseala. În aceste zile nu se realizează activitățile curriculare. Regimul zilei este "saturat" de diverse activități dinamice: jocuri independente, distracții, marșuri turistice, plimbări în afara sectorului grădiniței, festivități

sportive, jocuri, competiții sportive. În sezonul cald toate activitățile copiilor sunt desfășurate în aer liber. În sezonul rece – aflarea în aer liber se dozează în dependență de condițiile climaterice, micșorând sau măbind timpul.

Se organizează cu copiii o dată pe lună, în ultima zi de vineri a lunii, pe tot parcursul anului, începând cu vârsta de 3 ani. În sezonul cald toate activitățile copiilor sunt desfășurate în aer liber. În sezonul rece aflarea în aer liber se dozează în dependență de condițiile climaterice, micșorând sau măbind timpul.

3.1.2. Sugestii pentru organizarea activităților motrice extracurriculare

Pentru desfășurarea cu succes a activităților motrice extracurriculare, cadrul didactic din timp:

- va selecta jocuri, exerciții de ocolire a obstacolelor care vor apărea în calea copiilor. *De exemplu: Pășim peste șanțuleț, sărim peste moviliță, mergem pe podișor - peste pârâu, urcăm pe buturugă, ocolim piatra etc.);*
- va stabili, pregăti, amenaja locul desfășurării evenimentului - terenul sportiv, sala sportivă (acolo unde ea este), parc etc.);
- va repartiza funcțiile pentru participanți-părinți, cadre didactice și alte categorii de angajați ai grădiniței (pentru pregătirea materialelor, echipamentului, surprizelor, cadourilor, costumelor necesare, amenajarea spațiului etc.)
- va colabora cu conducătorul muzical privind selectarea acompaniamentului muzical;
- va crea condiții, ce vor asigura securitatea copiilor în timpul evenimentului;
- va invita, împreună cu copiii, spectatorii pentru acest eveniment.

Cadrul didactic va ține cont de faptul că realizarea cu succes a activităților motrice extracurriculare, în mare măsură va fi condiționată de:

✚ **Planificarea lucrului preventiv al activităților motrice extracurriculare.**

Cadrul didactic va organiza un lucru preventiv cu copiii cu scopul de a-i familiariza cu formele odihnei active, prin aplicarea diferitor metode de lucru cum ar fi:

- Desfășurarea cu copiii a proiectelor tematice: „Universul meu”, „Sunt mic, dar vreau să fiu și sănătos”, „În lumea basmelor și aventurilor”, „Turismul ecologic”, „Odihna activă cu mami și tati”, „Despre sport și sportivi”, „În lumea jocurilor Olimpice”, „Familia mea sportivă”, „Sănătate de la toate” etc.
- Discuții și convorbiri: „Cine sunt turiștii?”, „Reguli mici pentru pici, despre comportarea în timpul marșului turistic”, „Cum ne pregătim pentru o călătorie?”, „Drumul cu obstacole”, „Ce luăm cu noi în călătorie?”, „Beneficiile activităților motrice”, „Cum ne păstrăm sănătatea?” , „Corpul meu din ce-i format?”, „Mă îngrijesc, sunt sănătos!”, „Cum ne ferim de frigul iernii?”, „Unde nu intră soarele pe fereastră, intră doctorul pe ușă!”, „Prietenii sănătății” etc.
- Jocuri cu text și cânt: *Câte unul pe cărare, Podul de piatră, Gâștele vesele, Fluierul etc.*
- Jocuri cu elemente ale jocurilor sportive - *Baschet: "Prindeți vacuțele!" (esențial este să se nimerească la coș), "Lumini colorate", "Mingile de baschet muzicale", „ Baschet pentru pitici ”, „Mingea-n coș” etc.*
- Exerciții de alergare, sărituri, aruncări, deplasarea cu bicicleta etc. De exemplu: *Să facem sport!, Alergare liberă pe loc, alergare ușoară în linie dreaptă, cu diferite mișcări ale brațelor, Ferastraul, Picioare scurte, picioare lungi, La plimbare cu tricicleta, Scăunele, Tunelul, Sarpele, Culorile etc.*

✚ **Planificarea activităților motrice extracurriculare.**

La începutul anului de studii, cadrul didactic împreună cu colectivul pedagogic din IET, metodistul, conducătorul muzical vor întocmi un plan orientativ al activităților

extracurriculare motrice, ținând cont de vârsta copiilor, nivelul lor de dezvoltare și de interesele individuale ale preșcolariilor. Educatorul va elabora un scenariu didactic care va conține o descriere anticipată a felului în care se va desfășura, pas cu pas, evenimentul sportiv, astfel încât obiectivele stabilite să fie atinse cu succes (tema, data, ziua, locul desfășurării, competențe specifice, unități de competență, obiective operaționale, inventarul de probleme, scrisoare de intenție, resurse materiale, resurse umane etc.), iar pentru formele turismului elementar va stabili durata, modul de deplasare, rută și locul pentru odihnă al copiilor.). La elaborarea scenariului pentru activitățile motrice extracurriculare (distracțiilor sportive, sărbătorilor sportive) cadrul didactic va ține cont de cadrul ERRE:

- Evocare - salut, moment surpriză;
- Realizarea sensului - exerciții generale de dezvoltare, jocuri, competiții;
- Reflecție- evaluare, recompensare;
- Extindere- repetarea momentelor plăcute (care au rămas în memoria copilului) acasă, în sânul familiei, cu amicii din vecinătate, din curtea blocului unde locuiește etc.

Cadrul didactic va consulta literatura de specialitate pentru a respecta structura activităților/ formelor odihnei active a copiilor, care sunt structurate pe momente importante și etape. De exemplu, o structură generală a drumeției care poate varia în dependență de anotimp, de vârsta copiilor, de capacitățile lor motrice poate fi:

- Organizarea participanților și mișcarea pe traseul stabilit - *jocuri, exerciții de ocolire a obstacolelor care vor apărea în cale: pășim peste șanțuleț, sărim peste movilița, mergem pe podișor- peste pârau, urcăm pe buturugă, ocolim piatra, etc.(15-35 minute).*
- Popasul și odihna copiilor - *băi de soare. (10-20 minute). [Explorarea mediului din zona respectivă.](#) De exemplu: [Căutarea unei comori](#), *colectarea materialelor din natură, cercetarea stratului de zăpadă, colectarea buchetelor de frunze căzute din copaci, pentru decorarea grupei*, *Adunați comori [naturale!](#), [Experimentați cu printuri botanice!](#), [Realizați un tablou cu "țesături" naturale \(nature weaving\)](#)* etc.*
- Diferite jocuri distractive și exerciții în dependență de scopul drumeției - *„Morișca”, „Prinde fluturașul”, „ Pârâul”, „ Mai iute decât vântul”, „Veverițele” , jocuri de atenție „Ce nu ar trebui să fie aici?” (un con de molid este atașat pe o salcie, la pin găsim frunze de arțar, o piatră aranjată pe tușiși etc.) etc. - (25-30 minute).*
- Activitatea independentă a copiilor: *jocuri de sinestător cu mingea/ jucăria din rucsac, [examinarea obiectelor din natură](#) etc. (15-20 minute)*
- Organizarea participanților și revenirea la grădiniță (15-35 minute).

Mediul în care se vor desfășura activitățile motrice extracurriculare.

Activitățile motrice extracurriculare vor fi organizate în sala de sport sau aer liber (parc, stadion, pădure, pășune, terenuri de joc și sportive etc.). În amenajarea mediului, pentru desfășurarea acestor forme a odihnei active va fi implicat atât personalul didactic din grădiniță, cât și copiii de 5-7 ani și familiile acestora. Locul unde se va desfășura activitatea motrică distractivă poate fi amenajat în dependență de anotimp. *De exemplu: Iarna, cu implicarea părinților, pot fi [construite din zăpadă figuri](#), care vor ajuta copiii mai ușor să se orienteze în spațiu etc.*

În cazul formelor de turism elementar, cadrul didactic va analiza din timp accesibilitatea și securitatea rutei (distanța, relieful, obstacolele traseului etc.), va verifica cu atenție cursa pentru formele turismului elementar cu scopul de a evita factorii periculoși pentru copii (plante otrăvitoare sau ciuperci, fântâni deschise, sticle, seringi, băltoace etc.), va stabili zonele pentru jocuri și pentru odihnă.

Atunci când lipsește posibilitatea de a merge cu copiii în afara grădiniței, cadrul didactic va organiza o plimbare-similară unei drumeții/excursii pe teritoriul instituției date sau în format online/virtual. *De exemplu: [Salut, eu sunt Moldova – Hai să redescoperim țara!](#), [Muzeul național de etnografie și istorie naturală din Chișinău](#), [Tur virtual Naslavcea – Polul Nord al Moldovei](#), [Top 10 locuri turistice din Republica Moldova](#), [Turul țării Moldovei](#), [Un suflet. O inimă-Moldova](#) etc.*

✚ **Repertoriul muzical-literar al activităților motrice extracurriculare.**

Pentru a crea o atmosferă emoțională pozitivă, cadrul didactic împreună cu conducătorul muzical va selecta creații muzicale și literare cunoscute copiilor, jocuri și mișcări asimilate de copii anterior, iar acompaniamentul muzical va reda expresivitatea, ritmul mișcărilor și exercițiilor efectuate. *De exemplu: jocuri muzicale, exersarea elementelor de dans, improvizări muzicale, flashmob-uri - „Hai la joc”, „La joacă” „Mergem toți în pas voios! Măinile sus, mâinile jos!”, „Jocul de-a morișca”, „Numărătoarea”, „ Cinci maimuțele” „, [Mișcare cu Ritza Marizza](#)”, „[Tup, tup, tup ca un iepuraș](#)”, „[Ici Rici Colorici](#)”, „[Tarzan și Chita](#)”, „[Complex de 40 exercitii fizice](#)” etc.*

Cadrul didactic va atenționa participanții că exercițiile vor finisa odată cu finisarea frazei muzicale și tot cu ajutorul muzicii vor trece de la o mișcare la alta.

✚ **Echipamentul sportiv și didactic folosit la activitățile motrice extracurriculare.**

Cadrul didactic va utiliza în sprijinul activităților motrice extracurriculare echipamente sportive și atribute educaționale care contribuie la dezvoltarea deprinderilor motrice generale ale copilului. *De exemplu: echipament sportiv portabil - mingi, cercuri de frânghie, panglici, biciclete etc.*

Atunci când IET nu este îndestulată cu echipamentul necesar pentru organizarea și desfășurarea activităților motrice distractive, cadrul didactic, în dependență de anotimp și mediul natural din preajmă, va folosi:

- diferite materiale din natură - [frunze](#), flori, conuri, pietricele, trunchiuri de copaci, castane, cutii de la bomboane, etc.;
- [echipament netraditional](#), confecționat împreună cu copiii și părinții - *sticle de plastic sau [săculețe din pânză umplute cu nisip](#), cutii de diferite forme și mărimi etc.*;
- anvelope de diferite dimensiuni, mobilier, obiecte de uz casnic etc.;
- *jucării, păpuși, materiale de construcție etc.*;

✚ **Momentele de surpriză ale activității motrice distractive în dependență de tematica sărbătorii**

O altă condiție colorată emoțional a activităților motrice distractive este prezența surprizelor prin intermediul personajelor, scrisorilor cu sarcini, a cadourilor etc. *De exemplu:*

- *Personificarea lucrurilor: a mingii, cutiei, cubului etc.— lipindu-le ochi, gură, nas, păr;*
- *Neștiilă, Murdărel și Murdărica, Păcală și Tîndală, vulpea Alisa, motanul Bazilio, băiețelul Habarnam, doctorul Au-mă-doare etc.*

✚ **Parteneriatul cu familiile copiilor - participarea părinților la organizarea și desfășurarea activităților motrice extracurriculare.**

Reușita actului educațional în timpul activităților motrice extracurriculare în grădiniță va depinde, în mare măsură, de organizarea unui parteneriat eficient cu părinții. Cadrul didactic va convinge părinții că copiii simt participarea activă a acestora la activitățile motrice extracurriculare, simt interesul pe care aceștea îl acordă activităților, trezind la copii siguranța în sine, mândria de a-și vedea părinții în situații apropiate lor.

Scopul acestei colaborări va fi „*Copii sănătoși- părinți fericiți*”. Cadrul didactic va implica părinții:

- în confecționarea împreună cu copiii a [echipamentului sportiv netraditional](#) ([Haltere](#) de diferite mărimi, [creioane amuzante](#), [covorașe pentru prevenirea](#)

picioarelor plate, „Bilbock”-uri, bile/mingi moi din șosete, cuburi sportive, „schiuri” magice etc.

- în amenajarea spațiului/locului unde se vor desfășura activitățile motrice extracurriculare. De exemplu: părinții vor realiza/examina împreună cu cadrul didactic cursa sau cărărușă cu obstacole pentru turism etc.;
- în selectarea conținuturilor. De exemplu: părinții pot veni cu idei de însărcinări/jocuri/exerciții de yoga, fitness, STEP, aerobică, cu subiect pe care le desfășoară cu copiii acasă, alergare printre jaloane, săritură peste obstacole, cățărare, aruncare la fîntă etc.

Pentru participarea copiilor la formele turismului elementar, părinții vor fi îndemnați să pregătească echipamentul turistic pentru fiecare copil (rucsac, sticlă cu apă, termos cu ceai dulce, pahar, șervețele umede/uscate, pungă pentru gunoi, o jucărie, haine de rezervă etc.).

3.1.3. Sugestii de conținuturi pentru activitățile motrice extracurriculare

Prin organizarea și planificarea diferitor forme a odihnei active, cadrul didactic își va afirma creativitatea în procesul de alegere a temelor, a conținuturilor, arătându-și măiestria, tactul pedagogic și dragostea față de copii. În procesul de proiectare, organizare și desfășurare a activităților motrice distractive, pentru respectarea principiilor de aplicare a CET în timpul activităților extracurriculare și în conformitate cu unitățile de competență ce se propun spre realizare, cadrul didactic va combina, integra și selecta diverse metode și procedee, mijloace de instruire, forme de grupare a copiilor. Cadrul didactic va fi liber să selecteze și să combine diverse conținuturi ludice, captivante care vor duce la realizarea coordonarea și controlul mișcărilor corporale, mobilitatea generală și rezistența fizică, abilitățile motorii și de manipulare, ca de exemplu:

- **Exerciții fizice** - Prinde batista, Toba mare, toba mica, Locomotiva, Priveste sus, Tunelul, Leaganul, Ne ascundem, Facem nodul, Complex de 40 exerciții fizice, 5 min de mișcare cu Ritza Marizza, Toboganul, Campionul grupei, Purtăm rucsacul, Alpiniștii, Acrobatul etc.
- **Jocuri dinamice** - „Nu-ți uda picioarele”, „Băltoaca”, „Barza ne pândeste”, „Albinița și florile”, „Schimbă direcția!”, „Unul după altul!”, „Alegăm la steguleț!”, „Mergem printre pomi”, „Barza ne pândeste”, „Căluțul în frâu”, „Trenul prinde viteză”, „Atinge clopoțelul!”, „Gâștele vesele”, „Coșul cu ghemuri”, „Plimbare cu parașuta”, „Plimbare cu parașuta”, „Mașina de spălat”, „Figuri în 10 sec”, „Mingea călătoare”, „Gaseste-ți locul!”, „Vânătoarea de comori”, „Mișcări în oglindă”, „Vânătorul”, „Sotron chinezesc”, „Tintașul nevăzător”, „Vânatoare de mingi pe nevăzute”, „Sotron” etc.
- **Jocuri sportive** - „Bowling în curte”, „Safari pe bicicleta”, „Jocuri pentru copii cu mingiute de ping-pong”, „Volei cu baloane”, „Mingea-n coș”, „Baschet pentru pitici”, „Homemade volei” etc.;
- **Jocuri populare** - „Moșule, moșneagule”, „Castelul”, „Paparuda” etc.;
- **Jocuri muzicale cu mișcare, text și cânt** - Dacă vesel se trăiește!, Bat din palme!, Câte unul pe cărare, Să facem sport, Dansul statuiilor, Cât e ora, Lupule?, Dansul cu cercul, Mergem toți în pas voios!, Podul de piatră, Fluierul, Ghiduși, Dansează hopa-hopa etc.;
- **Jocuri de imitare** - Noi plecăm de acasă, Ghicește ce fac eu? Piticii și uriașii, Urmați liderul, Imita-mă cat poți de bine!, Incearcă să reproduci ceea ce ai auzit! etc.;
- **Ștafete** - Ștafeta, Sacii, Sărim în cercuri hula-hoop, Îți plac vecinii tăi?, O calească alt fel, Șotronul, Sărim în forme, Jocul cu jaloanele, Rotim mingea,

[Cursa cu balonașe](#), [Cursa hârtiei creponate](#), [Cine-i pune pălăria omului de zăpadă?](#), [Statuile îngheață](#), [Cercul eschimoșilor](#), [Să punem nasul omului de zăpadă!](#), [Cu mingea prin zăpadă](#), [Cu bulgării la țintă!](#), [Ștafeta pictorilor](#), [Ștafeta cu obstacole](#), [Ștafeta cu ziarul pe cap](#), [Cursa sanitară](#), [Cursa cu sticle de plastic](#) etc.

- **Concursuri vesele** - [Clepsidra din sticle de plastic cu bomboane colorate](#), [Nimerește Sticlulele](#), [Aruncarea la țintă](#), [Simon face... pe dos!](#), [Concursul baloanelor](#), [Bătaie cu bulgari din bomboane gumate](#), [Vânătoarea de gustări sănătoase](#), [Curse de trotinete și biciclete în curtea grădiniței](#), etc.;
- **Trasee pregătite cu obstacole sau cu descoperirea unor indicații** - Unde s-a ascuns personajul? Găsește locul jucăriei (pe linia dreaptă – mers normal, cu spatele drept, privirea înainte, mișcarea brațelor alternativ cu mișcarea picioarelor – pe linia ondulată (curbă deschisă, șerpuită) – mers pe vârfuri cu mâinile pe șold, ocolind obstacolele), „Pietoni disciplinați” -traseu cu mers în echilibru, târâre, tracțiune și împingere, transport de greutate, cățărare, escaladare, schimbarea poziției corporale la comanda educatoarei, antrenând simțurile (auzul, văzul), opțional, utilizând un fond muzical etc.
- **Probe sportive specifice pentru fiecare anotimp:** Iarna - [săniuș](#), [lunecarea pe piste de gheață](#), [construirea de cetății](#), [turnuri din gheață](#), [oameni de zăpadă](#), Vara - [bătaie cu apă](#), [jocuri si activitati cu apă](#), [jocuri la trambulină](#) etc.

Tematică activităților motrice extracurriculare sportive va reieși din tema proiectelor tematice, derulate cu copiii din grupa data la moment sau cu ceva timp în urmă.

De exemplu, în cadrul proiectului tematic „Să cresc mare și voinic”, poate fi realizată distracția sportivă cu genericul „Cine face sport de mic, crește mare și voinic” sau „Picii în grădina cu zarzavaturi a bunicii”; în cadrul proiectului tematic „Viața unei cărți” poate fi realizată distracția sportivă cu genericul „Drumul spre bibliotecă” - jocul-ștafetă „Cine mai repede va aranja cărțile”, [jocul liber outdoor](#), „Găsește numărul paginii”, [joc de imitare "Imită-mă cât poți de bine!"](#) etc.

Tematica sărbătorilor sportive poate fi identică cu tema distracției sportive sau dedicată evenimentelor semnificative din viața copiilor, grădiniței, orașului, țării. De exemplu: „Ziua orașului/satului natal”, „Ziua Mondială a Sănătății - 7 aprilie”, „Ce ne face sănătoși?”, „Jocurile Olimpice - Suntem viitorii olimpici”, „Talente olimpice în devenire”, „Starturi vesele”, „O călătorie în jurul lumii”, „Regatul mingilor colorate”, „Jocurile Olimpice la Polul Nord”, „Povestea iernii”, „Călătorim cu croaziera”, „Călătorie în țara sportului și a sănătății”, „Festival sportiv De Ziua Copilului”, „Vânătoarea de comori” etc.

Tematica formelor de turism - „O plimbare în pădure-să culegem fragi și mure”, „În vizită la omul de zăpadă!”, „Ne grăbim să ajutăm veverița!”, „Suntem turiști”, „Să salvăm natura”, „Ziua bicicletelor”, „Am prieteni de nădejde!” etc.

Tematica zilelor/săptămânilor sănătății: „Copil sănătos într-o familie sănătoasă”, „Eroii igienei”, „Unde se ascunde sănătatea?”, „Regimul respectăm -sănătoși suntem”, „Sănătate de la toate” etc.

Cadrul didactic se va strădui ca formele odihnei active, în mod direct, prin dinamică și creativitate să implice copiii în dobândirea informațiilor noi, canalizând energia micuților către lucruri cu adevărat importante, dezvoltând în același timp spiritul de competiție și dobândirea calităților motrice utile pentru viitor.

3.2. Activități extracurriculare, Domeniul LIMBAJ ȘI COMUNICARE

1. **Excursiile** (o plimbare sau călătorie făcută, de obicei în grup, pe jos sau cu un mijloc de transport, în scop educativ, sportiv, recreativ, pentru a investiga locurile, obiectele,

fenomenele, evenimentele supuse investigării). Promovarea acestor activități se va realiza din perspectiva prevederilor ordinului MECC nr.592 din 26.06.2020 „Instrucțiunea privind ocrotirea vieții și sănătății copiilor în instituțiile de educație timpurie din Republica Moldova”, cap.VI lit.G: „Organizarea excursiilor, plimbărilor, marșurilor turistice în afara instituției”.

Pentru îmbogățirea vocabularului copiilor și stimularea comunicării verbale a copiilor, se recomandă cadrelor didactice organizarea următoarelor tipuri de excursii:

1. **Excursii în natură** (în parc, în pădure, la lac, grădina botanică, grădina zoologică etc.);
2. **Excursii realizate cu scopul familiarizării copiilor cu munca adulților** (la oficiul postal, la școală, la bibliotecă, la obiectele de menire socială, la întreprinderile de producție și confecție);
3. **Excursii realizate cu scopul familiarizării copiilor cu obiectele culturale** (muzee, case memoriale, pinacotecă, biserici, monumente de arhitectură etc).

Excursiile, indiferent de tipul lor, vor fi organizate cel puțin o dată pe lună, cu copiii de 3-6/7 ani și vor dura de la 20 minute până la 1,5/2,0 ore (în dependența de vârsta grupei de copii și condițiile climaterice).

✚ **Excursiile în natură, drumețiile** (o [activitate în aer liber](#) care constă în [mersul pe jos](#), în [medii naturale](#)) sau **plimbările** în parc sunt influențate de diverse activități, cum ar fi: observațiile în natură, explicațiile cadrelor didactice cu privire la fenomenele naturale, jocul didactic. În timpul deplasării către/prin parc/potecă, cadrul didactic va orienta atenția preșcolariilor spre observarea lumii din jurul lor (iarbă, flori, arbor, arbuști, insecte, animale etc.), dezvoltând astfel discursul coerent. Copiii analizează, cercetează, înregistrează datele, explorează, compară, generalizează, desenează cele observate, construiesc diverse modele, formulează predicții, discută și dramatizează noile semnificații ale subiectului analizat.

• În cadrul **excursiilor la obiectele de menire social-culturală**, educatorul va îndruma copiii:

- **la oficiul postal** - să observe activitatea operatorului; să discute cu poștaşul, se va oferi posibilitate copiilor de a privi, analiza, lista ziarele și revistele care sunt livrate în grădiniță, comunitate, repartizarea scrisorilor, coletelor;
- **la bibliotecă** - să exploreze/ navigheze spațiul bibliotecii, rafturile cu cărți, cuvântul tipărit, să cunoască și aplice regulile de comportament în edificiu. Se recomandă subiectele: „Drumul cărții”, „Diversitatea și proveniența cărții” etc.

• **Vizitele la muzee, monumente și locuri istorice, case memoriale** – constituie un mijloc de a prețui valorile culturale, folclorice și istorice ale poporului nostru, ce contribuie la îmbogățirea și lărgirea vocabularului activ, a socializării copiilor. Vizitele se vor planifica, realiza reieșind din locația geografică, posibilitățile instituției, nu mai des de o ieșire pe lună pentru vârsta de 5-7 ani.

În cazul în care nu se pot realiza activități cu prezența fizică, educatorii vor accesa platforme online pentru a oferi preșcolariilor diverse oportunități de cunoaștere, de ex:

<http://www.visit.md/ro/tour/dom-muzej-aleksandra-donicha/>

<http://www.visit.md/ro/tour/national-museum-of-ethnography-and-natural-history/>

<http://www.visit.md/ro/tour/sorokskaya-krepost/>

Sub ghidarea cadrului didactic, copilul percepe obiectul supus observării, este pus în situația să-l denumească, să-i precizeze locul, importanța, semnificația acestuia, astfel să-și îmbogățească vocabularul activ, prin:

- **Substantive proprii**, care denumesc nume de *localități, țări, personalități istorice* etc.

- *Substantive commune*, care denumesc obiecte, exponate din cadrul expozițiilor și a muzeelor, fenomene percepute direct în natura înconjurătoare, nume de meșteșuguri și obiecte de artizanat, îmbrăcăminte, încălțăminte, alimente, mijloace de transport, locuințe (bordei, colibă) etc.
- *Verbe*, în special cele care reflectă activitatea strămoșilor sau activități tradiționale ale poporului (ex., *a țese, a croșeta, a toarce, a prelucra lutul, a lupta, a învinge, a omagia* etc.);
- *Adverbe* referitoare la locul unde are loc acțiunea, la timpul când se desfășoară și la modul cum acestea se realizează.
- *Adjective*: însușiri privind *culoarea* (roșu, galben, verde, albastru), *raporturi dimensionale* (mare, mic), *însușiri ale obiectelor* (neted, zrunțuros, rece, cald etc.), *calități umane* (bun, rău, modest, frumos, urât, onest, cinstit, iubitor, harnic, săritor la nevoie etc.) etc. Se vor face anumite explicații referitoare la aspectul unui exponat, la utilitatea lui sau dimensiunea acestuia, recurgând la sinonime: *grațios, îngust, fin, delicat*.
- *Numerale cardinale simple* (unu, doi, trei) și *ordinare* (primul, al doilea, al treilea), *numerale distributive* (câte unul, câte doi, câte trei, câte zece etc.), *numerale colective* (amândoi, amândouă, ambii, ambele, tustrei, tustrele, tuspatru etc.).

✚ **Matineele și distracțiile literare**, dedicate operei unui scriitor sau poet, **seratele și victorinele literare** (bazate pe poveștile populare, formele folclorice mici (zicători, proverbe), conform cărților bine-cunoscute ale diferiților scriitori) sunt o altă formă de activitate extracurriculară prin care un copil cunoaște lumea uimitoare a cuvântului.

✚ **Distracțiile literare** contribuie la aprofundarea abilităților dobândite, sporesc interesul și dragostea pentru operele de artă populară și poeți/scriitori, dau noutate impresiilor și creează buna dispoziție. *Concursul de poezie* promovează educația poetică a copiilor. Când memorizează poezia, copilul își perfecționează dicția, pronunția corectă, expresivitatea vorbirii. Poezia, ca gen de artă literară, este apropiată experienței preșcolarului, corespunde nivelului conștiinței și, în același timp, trezește o lume întreagă de sentimente și gânduri neobișnuite.

Copiii contemporani au nevoie de activități extracurriculare interactive. Recomandăm noi forme de distracții literare, ca de exemplu:

- *Roata literară* - componenta obligatorie - victorina operelor literare.
- *Living-ul literar* (salon) este o sinteză a pinacotecii, a teatrului, a mini-muzeului în forma de dialog, în care un copil se poate autoexprima.
- *Mozaicul literar / Caleidoscopul literar* - un joc-călătorie, cu utilizarea ghicitorilor, proverbelor, vizionării desenului animat, împreună acestea oferind o idee de ansamblu a temei evenimentului.
- *Târgul literar* este una dintre formele netradiționale de organizare a unui festival literar, care include un complex de evenimente literare mici și diverse care au loc simultan. În timpul târgului, pot fi organizate victorine și concursuri literare; întâlniri cu personalități remarcabile (poeți, scriitori, jurnaliști); prezentarea numerelor literar-artistice (recital de poezie, dramatizarea fragmentelor din povești, spectacole de păpuși, spectacole interactive), programe de divertisment cu participarea animatorilor, tombola de premii etc. O caracteristică a târgului literar este lipsa unei teme unice, deoarece evenimentele organizate în cadrul târgului sunt destul de diverse; în același timp, conținutul literar al fiecărei activități este obligatorie.
- *Călătoria literară*, este o activitate ludică cu tematică literară, destul de variată: poate fi o excursie virtuală la casa-muzeu a scriitorului (ex.G.Vieru din s.Pererîta, Briceni; A. Pușkin din Chișinău și s. Dolna, r-nul Nisporeni), la locurile descrise în operele literare (ex. poezia lui G. Vieru „Țara mea” - natura Moldovei), la patria scriitorului (G. H. Andersen, Danemarca).

- *O licitație literară* este un fel de joc literar în care sunt respectate regulile vânzărilor reale: câștigătorul va fi considerat acela, care ultimul va oferi răspuns corect și cel mai complet la întrebarea oferită. Se desfășoară cu preșcolarii grupelor mari, se poate desfășura ca un eveniment între grupurile grădiniței, între IET.

- *Story-sek* - în traducere din engleză înseamnă "*Traista cu istorioare*", o nouă formă neconvențională de organizare a unei sărbători literare. Aceasta este o adevărată geantă de in, în interiorul căreia se află o carte artistică, ilustrată pentru copii, cu materiale suplimentare utilizate pentru a prezenta conținutul cărții. Ca materiale suplimentare se folosesc jucării moi, rechize, o enciclopedie pe această temă, o casetă audio sau un CD cu textul cărții. În dependență de conținutul cărții selectate, cadrul didactic va organiza diferite jocuri verbale.

- *Defileu de carte* în grădiniță, organizată sub forma unei sărbători literare, unde participanții se prezintă în costumele eroilor literari. Modelele reflectă opera unui anumit scriitor sau a unei anumite opere literare.

- *Terapia prin basm*, în cadrul căreia copiii î-și vor exprima atitudinea față de ceea ce au ascultat, folosind comparații, metafore, epitete și alte mijloace de exprimare figurative. Copiii descoperă în basme elemente specifice ale caracterului uman.

✚ **Activitățile teatralizate** (Teatrul de păpuși, Teatrul de masă, Teatrul de umbre, Teatrul de degete, Teatrul de flaneu (ilustrații), jocuri dramatizari (Bi-ba-bo) etc. Cadrele didactice vor îndemna copiii să exerseze abilitățile lor de comunicare, folosirea corectă a vocii și rostirea clară a cuvintelor. Memorarea dialogurilor cu expresivitate verbală/nonverbală (expresii faciale, gesturi, expresivitate a vorbirii). Copiii vor fi implicați în calitate de actori și de spectatori, pentru a amplifica și dezvolta potențialul lor creativ. Prin asumarea unui rol, copiii învață ce este empatia. Se recomandă promovarea acestor activități cel mult de 2 ori pe lună.

✚ **Spectacolele sau vizionările** (filme pentru copii în aer liber, diafilme, spectacole de teatru, serbări).

La vârsta preșcolară, copilul nu face diferența dintre viața reală și joc. Tot ce se petrece în jurul său, este perceput ca viață reală. Spectacolele și vizionările au un avantaj deosebit în dezvoltarea holistică a preșcolarului:

- Prin vizionarea spectacolelor, copilul preia modelul expresiv de narațiune a unei opere literare.
- O încărcătură afectivă pe care copilul o trăiește alături de personaje, împreună cu ele, faptul că împrumută din trăirile lor și le transpune în plan real, în mica lui realitate care prinde formă cu fiecare nouă experiență pe care o parcurge.
- Faptul că spectacolul, în sine, este un instrument de joacă, de divertisment asigură un context pozitiv în care se pot cultiva valori și modele atât de utile celor mici în evoluția lor, pentru o creștere echilibrată, armonioasă și sănătoasă.
- Păpușile, atât de dragi copiilor, impresionează și atrag prin expresivitatea lor și devin o proiecție a lumii, se îmbracă în semnificații și comportamente pentru ca cei mici să priceapă, să înțeleagă și să comunice despre lume, despre viață, despre ei și despre cei din jur.
- Dincolo de componenta de poveste, de magia și fascinația unui spectacol de teatru pentru copii, se află manifestări, comportamente și experiențe umane ce creează o traiectorie emoțională și morală plină de semnificații pentru copilul în plină creștere și evoluție care vede, observă, imită și își însușește acum cele mai importante repere de viață. Imitarea unor fragmente îndrăgite de copil din piesele de teatru, desen animat, îl provoacă involuntar să comunice, să dialogheze cu interlocutorul său în cea mai convingătoare formă, cu expresivitatea și tonalitatea actorului spectacolului sau filmulețului vizionat, în așa fel sporește comunicarea și

sunt formate abilități lingvistice, modalități de stimulare a comunicării orale, a expresivității și creativității.

După vizionări, cadrele didactice vor realiza conversații cu copiii.

Vizionarea unui teatru / spectacol de păpuși profesionist, circ pentru copii nu este doar o distracție, ci și o „activitate de mentorat”, care ajută la găsirea răspunsurilor la întrebări importante, predă bunătatea și umanitatea. Într-un mod jucăuș și ușor, preșcolarul învață multe lucruri serioase, dar o face în mod natural, fără să simtă vreun fel de presiune.

Avantajele vizionării de spectacole profesionale, desene animate:

- Acțiune *live*. Totul se întâmplă aici și acum. Teatrul creează un efect de 100% al prezenței - copilul se simte protagonistul spectacolului.
- Cunoscut cu diverse idei neobișnuite (punctul de vedere al regizorului asupra piesei), copilul învață să gândească creativ, să abordeze original rezolvarea diferitelor situații problematice.
- Familiarizându-se cu diferite spectacole, comparând cu opera literară (de exemplu: povestea preferată, cu spectacolul teatral), copiii învață să gândească critic și să-și dezvolte punctul de vedere asupra a ceea ce se întâmplă în formă verbală.
- Piese clasice introduc copiii în literatura și istoria clasică. Fiecare spectacol oferă copilului informații și cunoștințe noi.
- Teatrul dezvoltă abilități de comunicare: copiii, percepând vorbirea literară, preiau modelele în propria comunicare.
- Jocul actorilor în spectacole ajută la dezvoltarea unei dicții clare și la învățarea de a vorbi corect, frumos.

Recomandări pentru vizionarea spectacolelor:

- 3 ani +, copilul vizionează o poveste cu un subiect simplu, acesta poate fi un teatru de păpuși sau teatru de masă, nu mai mult de 20 minute.
- 5 ani +, copilul vizionează un spectacol de 30-40 de minute (teatru de păpuși), o poveste cu eroi „pozitivi” și „negativi”. La această vârstă se recomandă vizionarea spectacolelor prezentate de trupa de actori.
- 6 ani +, se recomandă vizionarea oricărui spectacol cu conținut dramatic și muzical. Copiii sunt familiarizați cu regulile de conduită în teatru.

🚩 **Activitățile motrice extracurriculare** (distracțiile și sărbătorile sportive, ziua/săptămâna sănătății – mai detaliat vezi compartimentul *Sănătate și motricitate*). Ca urmare a promovării acestor activități, vocabularul activ al preșcolarilor se va îmbogăți cu:

- denumiri de echipament sportiv, utilizarea acestuia, instrucțiuni/ordine sportive: „A lua poziția la start! Drepti! Atenție! Înainte, marș!” etc.
- învățarea și utilizarea sloganelor, poeziilor, motto – urilor, ex.: „*Sportul este putere, Sportul este viață! Vom obține victorie! Adversari, țineți-vă!*”; „*Motto-ul nostru: Nu pierdem curajul! Vom trece peste obstacole! Cursa noastră este doar înainte, spre victorie! Îi ajutam pe cei care nu reușesc să țină pasul!*” etc.
- capacitatea de a percepe și distinge sunetele (semnalul fluierului)
- denumiri genuri de sport (gimnastică, fotbal), nume de campioni, olimpiadă.

Drept rezultat, la copii se formează conceptele de cultură sportivă (preșcolarii se familiarizează cu tradițiile sărbătorilor sportive din țară, oraș); reprezentările de prietenie și relații pozitive între adulți și copii, se extind reprezentările copiilor despre proprietățile obiectelor: mărimea, culoarea, forma (mingea este rotundă, este ușor de a o ține cu ambele mâini), asimilează limbajul ca un mijloc de comunicare și cultură.

3.3. Activități extracurriculare. Domeniul ARTE

Participarea copiilor la activitățile extracurriculare pe domeniul **Arte** sporește atitudinea pozitivă a lor față de estetic, crează cultura sărbătorilor naționale și internaționale, dezvoltă simțul artistic, emotivitatea, calitățile moral-spirituale, cum ar fi: bunătatea, prietenia, cooperarea, respectul, socializarea etc.

3.3.1. *Diversitatea activităților extracurriculare*

Principalele activități extracurriculare de educație artistică, desfășurate în IET sunt:

- Sărbătorile
- Matineele
- Distracțiile
- Concursurile

✚ **Sărbătoarea** este cea mai importantă formă de educație artistică, care urmează să lase impresii și emoții pozitive în sufletul copilului.

Pot fi clasificate în:

- **Sărbători calendaristice** – Anul Nou, Crăciunul, Paștele, Ziua limbii, Ziua copiilor, 8 martie etc.;
- **Sărbători tematice** - Sărbătoarea roadei, Hramul orașului/satului, Hramul grădiniței, Șezători folclorice, Mărțișorul, Cireșarul, Păpăruș etc.

✚ **Matineele** se organizează prin prezentarea unui repertoriu muzical-artistic, ce vizează o temă selectată. Se divizează în:

- **Matinee literare cu suport muzical**- constituie un program artistic bazat pe conținuturile textelor folclorice, literare sau fiind structurate în baza creației unui scriitor concret.

- **Matinee muzical-literare** - alcătuiesc o succesiune din poezii, cântece, dansuri, jocuri, scenete etc.

- **Matinee tematice** - reflectă o temă anumită, cu un subiect și conținut bine conturat.

- **Matinee festive** (concertele) - sunt cele mai frumoase forme de lucru în educația timpurie, în cadrul cărora se interpretează un program de numere muzical-artistice, reunite de o prezentare. De obicei, se organizează cu grupele mari, pregătitoare cu prilejul anumitor sărbători și aniversări, a zilelor de naștere ale copiilor sau zilelor semnificative pentru grădiniță. Demonstrându-și capacitățile, copiii participă la diferite activități din inițiativă proprie și interes. Educatorul/conducătorul muzical ajută și susține creativitatea copiilor la alcătuirea programului de concert, axându-se pe dorințele și interesele lor.

✚ **Distracțiile** muzicale presupun o idee sau un conținut creativ cu elemente de joc, ce prevede integrarea diferitor forme de activitate: *interpretare vocală, mișcări muzical-ritmice, teatralizare, interpretare la instrumente muzicale pentru copii etc.* Este o activitate care se desfășoară pe tematici în baza anotimpurilor, unei lucrări muzicale, jocurilor muzicale, chipurilor și caracterelor jucăriilor sau a instrumentelor muzicale cunoscute, teatrul de păpuși, jocuri-dramatizări, spectacole, competiții sportive etc. Distracțiile contribuie la cultivarea emoțiilor pozitive și optimiste, amplificarea sentimentelor și trăirilor colective, dezvoltă inițiativa și gândirea creativă.

✚ **Concursurile** urmăresc aceleași obiective între copii sau grupuri de copii, ce se desfășoară în una sau mai multe etape, pentru obținerea unui titlu sau unei performanțe muzical-artistice. În IET se pot organiza așa concursuri precum: „Ploaia steluțelor” (interpretare vocală), „Căutăm talente” (interpretarea cântecelor, dansurilor, recitarea poeziilor, fragmentelor din textele literare, interpretare la instrumente muzicale, desen, gimnastică), „Scena copiilor” (dramatizarea diferitor povești, scenete, mini-opere muzicale), „Cine joacă horele” (concurs de dansuri populare) etc. De obicei, aceste activități se organizează cu copiii din grupele medii, mari și pregătitoare, 1 dată în anul de studii și urmează să evidențieze talentul și participarea activă a acestora.

Serbările, distracțiile, matineele și concursurile cu componenta muzicală se organizează, ca regulă, în prima parte a zilei în grupele mici/medii, iar în grupele mari/pregătitoare - în a doua parte a zilei sau, după caz, în prima.

Sărbătorile și distracțiile se pot organiza în sala de muzică, sala de grupă sau în aer liber la terenul de joc. Dacă permite spațiul, este posibilă participarea a doua sau mai multe grupe (de aceeași vârstă sau vârste diferite), unde copiii vor interacționa între ei, vor coopera, sporind socializarea lor.

3.3.2. Sugestii pentru organizarea sărbătorilor și distracțiilor muzicale

Activitățile extracurriculare cu acompaniament muzical se organizează o dată în lună (când nu necesită o pregătire mai amplă a materialului muzical-artistic) sau o dată în doua luni/trimestru în dependență de proiectare, ținând cont de necesitățile și interesele copiilor.

Se va susține dispoziția de sărbătoare a copiilor, creând condiții favorabile pentru utilizarea cunoștințelor acumulate anterior, stimulând activitatea productivă și creativă.

🎨 **Scenariul activităților extracurriculare/extrașcolare** este alcătuit de educatorul grupei în colaborare cu conducătorul muzical în așa fel, ca toți copiii să aibă posibilitate de a participa activ pe tot parcursul sărbătorii, matineului sau distracției fără a evidenția prea mult pe unii copii „mai activi” și a-i marginaliza pe alții „mai pasivi”. Toți copiii vor fi valorificați în egală măsură în prezentarea numerelor muzical-artistice și participarea în jocuri. Vom da posibilitate copiilor să participe la alegerea cântecelor, dansurilor, jocurilor etc. fără a le încălca drepturile și interesele.

Scenariile presupun o structură bine conturată:

- **Prolog (Evocare)** - conține un început deosebit (atribute, restructurări pe suport muzical creativ, posibil cu înregistrare audio, poate fi colaj de cântece și versuri).

De exemplu, copiii din grupele mari și pregătitoare vor intra în sala de muzică, ținându-se în lanț, șerpuiind sub acompaniamentul muzical, interpretat de conducătorul muzical sau înregistrare audio. Copiii pot intra în coloane cu un colaj de versuri pe fondalul unei melodii sau un colaj de cântece, urmate de mișcări muzical-ritmice (se pot utiliza diferite atribute: majorete, clopoței, luminițe, flori, frunzulițe, panglici, stegulețe, baloane etc.).

Copiii din grupele mici vor intra în sală liber, pe fondalul unei melodii, câte doi ținându-se de mâini, sau „în trenuț” etc. Ei pot fi invitați în sala de sărbătoare de un personaj (erou din poveste), jucat de un educator sau copil din grupele mari, sau o jucărie (Fulguța, Zâna Iarnă, Zâna Florilor, Iepurașul Tup etc). Copiii vor admira sala, axând atenția la decorul, care va fi surpriză pentru ei (bradul de Crăciun, fulgușori, copaci, frunzulițe, flori, fluturi, diferite jucării etc.)

Cuvântul introductiv al educatorului sau a conducătorului muzical va fi parte organică a matineului, sub forma unei comunicări captivante, concentrând atenția copiilor asupra temei, trezindu-le un interes viu pentru ceea ce va urma. Acesta poate fi o conversație cu copiii, ghicitori, versuri, o felicitare pentru copii și oaspeți (personalități invitate, părinți/reprezentanți legali ai copilului) cu prilejul sărbătorii. Se va crea o stare de relaxare generală, pentru ca mesajul principal al sărbătorii să ajungă la conștiința și sufletul fiecărui copil.

Nu se recomandă prezența spectatorilor în cadrul activităților extracurriculare în grupele inferioare. Prezența părinților duce la excitarea și neliniștea copiilor, lipsindu-i de bucurie, satisfacție, plăcere, de farmecul sărbătorii.

- **Dezvoltarea conținutului, ideea, subiectul (Realizarea sensului)** este alcătuită din material muzical (cântece, jocuri, hore, poezii, teatralizări), conținuturile fiind structurate în ascendență.

La interpretarea cântecelor și recitarea poeziilor, teatralizărilor se va pune accent pe dicție clară, pronunție și intonație corectă, mimică, gest, expresivitate, emotivitate etc. Toți

copii vor fi implicați în recitaluri de versuri, dialoguri, secvențe de texte literare în diferite modalități: educator–copii; copil-copii; fete-băieți, recitări în cor etc., pentru a-i motiva și pentru a spori dinamica parcurgerii evenimentului. Pentru dezvoltarea orientării în spațiu, în timpul recitalului copiii se vor restructura, aranjându-se în rânduri pe verticală sau orizontală, diagonală, șah, în cerc, semicerc, grupuri – fete și băieți etc.

Unele poezii, precum „Pui golași”, „Cântecul soarelui”, „Pâinea”, „Fulg de nea”, „Ghiocelul”, „Unde mergi tu, melcule,” de Gr. Vieru, „Pițigoii”, de V. Roșca, „Spune-mi, firicel de iarbă”, de A. Zaporozjanu, „Rața la piață” de I. Gheorghiu etc. se vor recita pe roluri sau în dialog.

Poeziile și dramatizările, dialogurile și colajele literare, urmează să fie selectate cu atenție, să aibă un conținut clar și potrivit vârstei copiilor, să producă un impact educativ asupra lor. Alegerea cu precauție a acestora va contribui la îmbogățirea vocabularului, la formarea culturii vorbirii cu melodică și expresivitatea sa.

Cântecele se vor interpreta în diferite modalități: grup mare, grupuri mici, prima strofă vor interpreta fetele, a doua strofă - băieții, aranjându-se divers prin sala de muzică - în formă de șah, semicercuri, coloane, rânduri etc. refrenul îl vor interpreta în comun. Se vor executa diferite mișcări ușoare la introducere (introul) sau riturnela (parte orchestrală între strofe) lucrării muzicale, precum: *pas lateral urmat de bătaii din palme, bătaii din picioare, rotiri, mers pe cerc*, etc. Se pot utiliza diferite recuzite (plăci de lemn, zornăitoare, clopoței, zurgălăi sau pseudo-instrumente confecționate de copii).

Un copil sau un grup de copii pot interpreta secvențe solo, iar ceilalți copii vor interpreta refrenul cântecului sau vor îndeplini diferite mișcări muzical-ritmice cunoscute, respectând tempo-ritmul și forma melodiei. Cântecele „Muzicanții” de M. Ungureanu, „Cu cine?!” de Gr. Vieru, „Greierașul,” din folclorul copiilor, „Făt-Frumos pleacă prin sat” și „Ghiocel-voinicel” de D. Radu se vor interpreta dialogat: fete-băieți, educator-copii, copil-copii. Cântecul „Izvorășul” „Vine o brândușă” și „Spicule din vârf de plai” de Gr. Vieru se vor interpreta pe roluri pentru evidențierea expresivității copiilor.

În scenariul sărbătorilor se va introduce atât material muzical-artistic deja cunoscut, cât și necunoscut. De exemplu, copiii vor improviza mișcările din „Valsul florilor” pe muzica lui P. Ciaikovski sau dansul „Fulșilor”, dansul „Piticilor” (muzică la alegere) în mod spontan, amintindu-și diferite mișcări învățate anterior sau vor repeta mișcările după educator sau conducătorul muzical. Copiii vor executa mișcările conform textului cântecului/jocului, demonstrând experiența lor muzicală și artistică în improvizarea mișcărilor muzical-ritmice. În cadrul activității, copiii vor repeta versurile unei poezii necunoscute sau vor intona un cântec necunoscut sub formă de joc „Ecolul” sau „Repetă după mine”. Educatorul va recita versurile sau conducătorul muzical va interpreta cântecul pe fraze, după care copiii, vor recita sau vor interpreta cele auzite pe grupuri mici/mari în lanț. Prin utilizarea acestei strategii didactice se va dezvolta atenția copiilor și nu va fi nevoie de o învățare preventivă a materialului muzical-literar.

▪ **Culminație, epilog (Reflecția)** conține momentul de surpriză, înmânarea cadourilor; un număr muzical-artistic, care finisează evenimentul.

✚ **Momentul de surpriză** încununează etapă activității extracurriculare/extrașcolare, creând o bună dispoziție prin jocurile organizate, ghicitori, concursuri, evoluția eroilor din povești, care îi vor amuza și îi vor distra pe cei mici. Copiii nu trebuie să cunoască scenariul în întregime. Cuvintele prezentatorului, felicitările, evoluările individuale, jocurile, surprizele, vor fi cunoscute de grupul de copii doar în timpul sărbătorii, trezind interes, sporind atenția și dorința spre o participare activă.

✚ **Durata de timp** pentru petrecerea sărbătorilor și distracțiilor pe grupe de vârstă va fi cu 5-10 minute mai mare decât a activităților de educație muzicală:

- grupa de creșă (2-3 ani) - 20-25 minute;
- grupa mică (3-4 ani) - 25-30 minute;

- grupa medie (4-5 ani) - 30-35 minute;
- grupa mare (5-6 ani) - 35-40 minute;
- grupa pregătitoare (6-7 ani) - 40-45 minute.

Dacă se depășește timpul prevăzut activităților, copiii vor obosi, se vor plictisi și acest lucru va știrbi din impresiile frumoase și emoțiile pozitive a copilului - obiectivul de bază al activităților extracurriculare.

Educatorul și conducătorul muzical monitorizează starea de bine a copiilor, în vederea diminuării sau amplificării duratei activității, urmărind obiectivele ei.

Rolul prezentatorului i se atribuie, de obicei, educatorului sau conducătorului muzical, care posedă o vorbire expresivă, este artistic, emotiv, creativ, cunoaște bine scenariul și grupul de copii, coordonând cu precauție activitatea acestuia.

Educatorul va selecta cu grijă conținuturile literare, pe care le va discuta cu conducătorul muzical, se va implica activ în procesul activității extracurriculare, susținând, încurajând, ajutând copiii, la necesitate, va observa cum se manifestă fiecare copil în parte, va organiza grupul de copii.

Un rol important în pregătirea sărbătorilor îi revine **conducătorului muzical** care v-a selecta repertoriul muzical, v-a crea condiții pentru pregătirea copiilor treptat, fără grabă, din timp, pentru a nu-i obosi și plictisi. Educatorul și conducătorul muzical vor colabora și vor coopera împreună pentru a crea o atmosferă de sărbătoare, relaxantă, creativă, sprijinindu-i pe copii, oferindu-le modele frumoase pe tot parcursul activității.

La baza serbărilor se află muzica – componentul indispensabil, care creează atmosfera și climatul pozitiv, favorabil acestei activități. Este foarte important ca în timpul serbărilor și distracțiilor să răsunе cât mai mult „muzică vie”. Conducătorul muzical simte tempo-ritmul interpretării copiilor, se poate juca creativ cu nuanțele dinamice și cu registrele muzicale, acompaniind copiii la un instrument muzical. Acest lucru extinde interpretarea muzical-artistică a copiilor, favorizând starea de bine, atmosfera plăcută și obișnuită pentru copii. Sigur, nu putem nega impactul înregistrărilor muzicale, care urmează să fie selectate cu multă atenție, grijă și profesionalism (modul de interpretare, calitatea înregistrării, tempo-ritmul comod copiilor, valența artistică). *Dar cert este faptul că prea multe înregistrări afectează auzul copiilor, îi lipsește de plăcerea și posibilitatea interpretării unice, expresive și exclusive.*

Vestimentația în cadrul activităților extracurriculare urmează să fie potrivită, să nu incomodeze mișcările libere ale copilului. Utilizarea costumelor sporește interesul și dorința copiilor pentru participare, le trezește emoții și amintiri plăcute.

Amenajarea spațiului pentru desfășurarea sărbătorii se efectuează de educatori, conducătorul muzical și de copii (din grupele mari/pregătitoare). Pot participa și părinții. Acest proces dezvoltă la copii gustul estetic, interesul față de activitățile din domeniul artei plastice: modelare, aplicație, origami, desen etc.

Decorul trebuie să corespundă tematicii proiectului, să aibă un impact pozitiv estetic și artistic, să creeze o dispoziție bună, intensificând interesul copiilor pentru evenimentul care urmează.

În perioada estivală vor fi organizate distracții muzicale, distracții sportive, competiții sportive etc., utilizând numerele muzical-artistice cunoscute de copii. Se vor organiza distracții precum: „Cireșarul”, „Rudă-Paparudă”, „În poienița veselă”, „Cu apă ne stropim, la soare ne-ncălzim, sănătoși să fim”, „Creștem mari și sănătoși” etc.

Atunci când serbările, distracțiile, matineele aduc zâmbetul pe fețele copiilor, când această activitate le trezește bucuria evoluării, sentimente și impresii pozitive, buna dispoziție, dacă atinge cele mai senzitive și afective strune ale personalității lor, atunci scopul cadrului didactic și al demersului didactic va fi atins cu siguranță.

3.3.3. Sugestii de conținuturi

Pentru organizarea și desfășurarea sărbătorilor și distracțiilor, repertoriul muzical urmează să fie selectat în conformitate cu particularitățile de vârstă și cu nivelul de cunoștințe muzicale ale copiilor. Astfel, în selectarea *cântecelor* trebuie să se țină de cont de diapazonul vocal corespunzător vârstei și de complexitatea ritmico-melodică, iar în alegerea mișcărilor *muzical-ritmice și a jocurilor muzicale* - de diversitatea mișcărilor și dezvoltarea fizică generală a copiilor. Conținuturile muzicale selectate trebuie să fie accesibile, cu impact educativ asupra dezvoltării *simțului muzical-artistic și estetic* al copiilor, să corespundă cerințelor curriculare (se referă la competențe specifice, unitățile de competență) și tematicii sărbătorii.

Propunem câteva conținuturi muzicale, pe vârste:

Competența specifică 1. Receptarea emoțională a creațiilor muzicale cu caracter variat, demonstrând interes și curiozitate

Audiții muzicale: *Ascultă-simte-exprimă (pot fi utilizate înregistrări audio pentru grupele mari sau interpretări de către maturi):*

- **pentru copiii de 1,5-3 ani** - „Noapte bună păpușico” de I. Macovei, „Ploia” și „Albinuța” din folclorul copiilor, „Brad-brăduț” și „Primăvara” de M. Ungureanu.
- **pentru copiii de 3-5 ani** - „Soarele”, „Csa părintească” de M. Ungureanu, „La plimbare” de B. Dubosarschi, „Polca”, „Hora” melodie populară.
- **pentru copiii de 5-7 ani** - „Anotimpuri” de P. Ciaikovski „Limba noastră” de T. Chiriac, „Ploia și curcubeul” de S. Prokofiev, „Dimineața” de Ed. Grig, „Sârba”, „Hora” – melodie populară.

Competența specifică 2. Participarea copiilor la diferite activități muzicale, manifestând expresivitate corporală în relație cu caracterul variat al muzicii.

• **Interpretarea cântecelor:** *Memorează-exprimă-interpretează.*

- **pentru copiii de 1,5-3 ani** - „Păsărica”, „Moș Crăciun” și „Degețelul” de M. Ungureanu, „Iepurașul” din folclorul copiilor, „Suntem mititei” de V. Vilinciuc, „Ploaia” de D. Radu;
- **pentru copiii de 3-5 ani** - „A venit toamna la noi”, „Vreau la grădiniță”, „Fulg de nea” de A. Zaporojanu, „Moș Crăciun” de M. Ungureanu, „Mămica mea” de I. Nicolai;
- **pentru copiii de 5-7 ani** - „Toamna”, „Bună dimineața”, „Primăvara”, „Scrisoare mamei” de M. Ungureanu, „Deschideți ușa”, „Hai la scânciob” de A. Zaporojanu, „Adio grădiniță”, „La cireșe” de I. Nicolai.

• **Mișcări muzical-ritmice și jocuri :** *Dansează-execută-improvizează*

- **pentru copiii de 1,5-3 ani** - „Dans cu băsmăluțele”, „Cloșca și puișorii” de M. Ungureanu, „Hai la joc” de D. Radu, „Noi dansăm cu bulgărașii”, „Uite ce mânuțe”, „Vulpea și iepurașii”, „Bate-așa” și „Alunelul” din folclorul copiilor.
- **pentru copiii de 3-5 ani** - „Sârba celor mici”, „Bătuta” de M. Ungureanu, „Batista”, „Ghici al cui e glasul” și „Vine trenul” din folclorul copiilor.
- **pentru copiii de 5-7 ani** - „Soarele și nourașul” de M. Ungureanu, „Joacă-joacă”, „Cătinel”, „Da,da,da”, „Ghicește floarea”, „Bondărașul”, „Foaie verde busuioc” și „Rața” melodii populare. „Polca” de M. Glinka, „Valsul copiilor” de A. Nichita.

Competența specifică 3. Demonstrarea atitudinii pozitive față de creațiile muzicale, manifestând admirație pentru valorile muzicale naționale și universale.

- **Activități muzicale:** *Exprimă-asociază-apreciază*
- **Vizionarea spectacolelor muzicale, concertelor, teatrelor de păpuși, desenelor animate etc.**

- **pentru copiii de 1,5-3 ani** - „Gogoșa”, „Căsuța iepurașului”, „Vulpea cocoșul și motanul”.
- **pentru copiii de 3-5 ani** - „Maria Mirabela” de E.Doga, „Veronica” de T.Popa. <https://www.youtube.com/watch?v=FcCedRHjuOc>
- **pentru copiii de 5-7 ani** - Baletul „Spărgătorul de nuci” de P. Ceaikovsky <https://www.youtube.com/watch?v=xKozhQNYCLI&list=PLkMfaGOcTMX10za20w8F05NICExmgyhbN&index=3>, „Carnavalul animalelor” de Camille Saint Saens, „Trei minuni (veverița, oceanul, lebăda)” din „Povestea țarului Soltan” de N. Rimsky-Korsakov <https://www.youtube.com/watch?v=pG36AwU2X64>

Pentru informații suplimentare pot fi consultate și următoarele link-uri:

Летка Енка - <https://www.youtube.com/watch?v=1hVXry72RE8->
 Letkiss Cup Games volume 2 - <https://www.youtube.com/watch?v=QZc8sivp5yY--->
 Alunelul - The Cup Song <https://www.youtube.com/watch?v=I27k77Rf8eQ>
 zabawy z rytmem - <https://www.youtube.com/watch?v=tDn-GQx2Jlk--->
 poczuć rytm - https://www.youtube.com/watch?v=nNIRc_1E794--
 1,2,3 <https://www.youtube.com/watch?v=zUYeaiRkBm4>
 La joacă <https://www.youtube.com/watch?v=U6S73ibGyNU>
 Uite-așa <https://www.youtube.com/watch?v=xe4GoQYtdv4>
 Jocul românesc https://www.youtube.com/watch?v=fnzLWK70_Lc
 Am o căsuță <https://www.youtube.com/watch?v=EdqYHKDDWV4>
 Trop, trop, trop-https://www.youtube.com/watch?v=Dwq4HTown_o

Literatura recomandată:

1. E. Coroi, S.Bejenaru „Educație muzicală. Crestomație învățământul preșcolar”. Univers pedagogic, 2004.
2. I. Nicolai „Muzica e viața mea” Chișinău, Reclama, 2008.
3. M. Ungureanu „Păstrați horele și cântul”. ARC, 2013.
4. M.Ungureanu „Sărbătorile anului”. ARC, 2013.
5. M.Ungureanu „Lângă mama, lângă tata”. ARC, 2014.
6. M. Ungureanu „Ne întrecem la cântat”. ARC, 2015.
7. M. Ungureanu „Eu cânt țara mea și neamul”, ARC, 2015.
8. M. Ungureanu „Să cânte părinții, să cânte copiii”. ARC, 2018.
9. M. Ungureanu „Vine cântecul acasă”. ARC, 2021.
10. M. Ungureanu „Cântul dulce de acasă”. ARC, 2014.
11. A. Zaporojan „Misterele anotimpurilor”. Chișinău, Pontos, 2007.
12. A. Stici „Educația muzicală și metodică predării”. Chișinău, 2009.

SUGESTII PRIVIND ACTIVITATEA MANAGERIALĂ

Aspecte importante de urmărit în cadrul **inspecțiilor** (frontale sau tematice) cu referire la procesul educațional:

- asigurarea didactico-metodică a procesului educațional în condiții de maximă siguranță pentru copii;
- monitorizarea modului în care cadrul didactic aplică curriculum-ul și realizează activități și jocuri adaptate la noile condiții, provocate de pandemia Covid-19;
- monitorizarea modului în care IET realizează prevederile curriculare în cadrul momentelor de regim, inclusiv a activităților extracurriculare;

- modul în care se face monitorizarea și evaluarea dezvoltării copilului în baza SÎDC de către cadrul didactic;
- sprijinul consultativ oferit cadrelor didactice de către conducerea IET și metodist în procesul de implementare a documentelor de politică educațională.

Per general, **activitatea metodică** va fi orientată spre:

- studierea minuțioasă a documentelor de politică educațională elaborate/dezvoltate, cu accent pe elementele de noutate, prin organizarea seminarelor, atelierelor de lucru, consultațiilor individuale cu cadrele didactice și manageriale, inclusiv online;
 - selectarea practicilor adecvate și eficiente de dezvoltare a copilului, centrate pe nevoile, interesele acestuia, cu accent pe dezvoltarea socio-emoțională și asigurarea securității copilului, inclusiv prin activități extracurriculare;
 - acordarea de sprijin metodologic cadrelor didactice în selectarea temelor prioritare pentru proiectele tematice corespunzătoare situației, conform vârstei, interesului copilului și ritmului de dezvoltare (prioritar în această perioadă fiind igiena personală, dezvoltarea motrică, fortificarea sănătății copiilor, securitatea vieții și sanatații acestora, sprijin emoțional acordat copiilor);
 - acordarea de sprijin metodologic în organizarea activităților de educație parentală privind asigurarea stării de bine a copiilor în familie.

În cazul persistenței pandemiei de Covid-19:

- limitarea programului de inter-asistențe la nivel intra- și inter-instituțional pentru cadrele didactice debutante sau aflate în primii ani de carieră didactică în grădiniță;
- limitarea inter-asistențelor în cadrul intra- și interinstituțional.

Managerii instituțiilor de educație timpurie și cadrele didactice:

- vor asigura procesul educational cu jucăriile, cărțile, inventarul, ustensilele, atributele, materialele didactice necesare în conformitate cu *Standardele minime de dotare a instituției de educație timpurie* https://mecc.gov.md/sites/default/files/smdiet_-_08.02.2018.pdf și *Ghidul cadrelor didactice pentru educația timpurie*, p.66-88 https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_pentru_cadrele_didactice_de_la_grupele_de_cresa.pdf, precum și cerințele stipulate în *Reglementări-cadru special privind punerea în aplicare a Instrucțiunii cu privire la redeschiderea și reluarea activității IET în contextual pandemiei Covid-19* (ordinul MECC nr. 779 din 07.08.2020) chrome-extension://iepebpjnkhaiioojkepfniodjmjjihl/data/pdf.js/web/viewer.html?file=https%3A%2F%2Fmecc.gov.md%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Freglementari-cadru_redeschidere_gradinite_final_07.08.2020_1.pdf
- vor organiza procesul de dezvoltare profesională a cadrelor didactice la nivel instituțional în vederea îmbunătățirii capacităților acestora de monitorizare și evaluare a progresului copiilor, de reflecție și autoevaluare;
- vor organiza activități de instruire a personalului IET privind asigurarea stării de bine pentru copii;
- vor dezvolta relații de parteneriat familia și cu administrațiile publice locale (fondatorul instituției) în vederea sporirii calității procesului educational, inclusiv în condițiile speciale ale pandemiei Covid-19;
- vor concepe un plan și vor instituționaliza mecanisme/ forme de organizare a recuperării competențelor nedezvoltate la copii, inclusiv prin consolidarea subiectelor predate online; aceasta se va face cu mijloacele activităților educaționale preconizate pentru începutul anului de studii, cu accent pe copiii care nu au beneficiat/ sau au beneficiat insuficient de educație, inclusiv online.

✚ **Specialiștii din cadrul OLSDÎ** repsonsabili pentru educația timpurie:

- vor organiza activități de formare a cadrelor de conducere și a metodiștilor din IET privind managementului educațional, inclusiv cel realizat în condițiile organizării combinate a procesului educațional - clasic cu cel la distanță, inclusiv în mediul online;
- vor oferi asistență metodică în planificarea, organizarea și desfășurarea procesului educațional în IET, inclusiv în condițiile pandemiei;
- vor acorda sprijin cadrelor didactice în planificarea și realizarea activităților extracurriculare în conformitate cu principiile de dezvoltare a copilului mic;
- vor asigura sprijin metodologic cadrelor didactice și de conducere în organizarea
- eficientă a procesului educațional prin utilizarea platformelor educaționale (ședințe on-line, cât și individual - la necesitate);
- vor motiva și vor implica cadre didactice cu experiență și deținătoare de gradul didactic unu și superior, cu abilități de mentor, în elaborarea recomandărilor metodice, în funcție de necesitățile, autoevaluările și constatările raportate de către instituție;
- vor monitoriza procesul de pregătire pentru școală a copiilor conform SÎDC.

Echipa de elaborare:

Maria VRÂNCEANU, coordonator psiholog, consultant principal, Direcția Învățământ general, Ministerul Educației și Cercetării

Ludmila LUȚIC grad didactic superior, educator IET nr.1, or. Cupcini, r-nul Edineț

Liliana RUSU grad didactic superior, master în Științe ale educației, conducător muzical IET nr.119, mun. Chișinău

Angela JOMIR grad didactic superior, conducător muzical IET nr.52, mun. Chișinău

Carolina CIOBU grad didactic II, master în consiliere psihologică, psiholog, Serviciul de asistență psihopedagogică Bălți

Nelly MARTÎNIUC grad didactic II, specialist principal, DÎTS Bălți

Liliana TCACENCO grad didactic I, master în psihologie, grad managerial II, director IET nr. 38, mun. Bălți

Ludmila SAJINA grad didactic I, director IET nr. 20, mun. Bălți